

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІНОЗЕМНИХ МОВ**

LINGUA LATINA PHARMACEUTICA AD MAGISTROS

**Методичний посібник для викладачів,
які викладають студентам I курсу
спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація»
та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-
косметичних засобів» денної та заочної форм навчання**

**Запоріжжя
2019**

УДК 811.124(072)

L36

*Посібник рекомендовано до видання Центральною методичною радою
Запорізького державного медичного університету
(протокол № 1 від _____ 2019 р.)*

Рецензенти:

А. І. Авраменко – канд. фарм. наук, доцент кафедри фізикоїдної хімії Запорізького державного медичного університету.

О. В. Сидоренко – канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри культурології та українознавства Запорізького державного медичного університету.

Автори-укладачі:

Ю. С. Скрипник – канд. філол. наук, завідувач секції латинської мови, старший викладач кафедри іноземних мов Запорізького державного медичного університету.

І. О. Хітрова – старший викладач кафедри іноземних мов Запорізького державного медичного університету.

L36 **Lingua latina pharmaceutica ad magistros=Фармацевтична латина для викладачів** : методичний посібник для викладачів які викладають студентам I курсу спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів» денної та заочної форм навчання / уклад. : Ю. С. Скрипник, І. О. Хітрова. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2019. – 129 с.

Методичний посібник для викладачів містить розроблені практичні теми з дисципліни «Латинська мова та фармацевтична термінологія» для студентів I курсу галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів» денної та заочної форм навчання, які розроблені згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Методичний посібник є однією з форм допомоги викладачам у проведенні та організації навчальних занять в рамках даного курсу.

УДК 811.124(072)

©Скрипник Ю.С., Хітрова І.О.,
2019

©ЗДМУ, 2019

Зміст

Латинський алфавіт. Вступ. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги.	
Диграфи. Буквосполучення. Наголос. Довгота і короткість голосних.....	8
Дієслово. Основні граматичні категорії. Наказовий спосіб дієслів чотирьох дієвідмін.....	12
Іменник. Граматичні категорії. Словникова форма. I відміна іменників. Неузгоджене означення. Найуживаніші прийменники у фармації.....	16
Грецькі іменники I відміни. Грецькі дублети іменників I відміни. Кінцеві терміоеlementи I відміни. Найуживаніші грецькі префікси.....	19
Теперішній час дійсного способу активного та пасивного стану (Praesensindicativiactivietpassivi) Дієслово "esse". Словотворчі елементи дієслівного походження.....	22
II відміна іменників. Іменники чоловічого роду.....	25
II відміна іменників. Іменники середнього роду.....	28
Рецепт. Основні відомості. Деякі рецептурні скорочення.....	30
Прикметники I-II відмін. (Прикметники I групи).....	35
Дієприкметник минулого часу пасивного стану у фармацевтичній термінології. Основні моделі фармацевтичних термінів. Багаточленні найменування.....	38
Латинська хімічна номенклатура: назви кислот.....	40
Латинська хімічна номенклатура: назви хімічних елементів, оксидів, основ, солей безоксигенових кислот, натрієвих та калієвих солей.....	43
Наукові й тривіальні назви лікарських препаратів. Номенклатура вітамінів. Назви гормональних і ферментних препаратів. Назви алкалоїдів та глікозидів. Назви вакцин, сироваток, анатоксинів.....	47
Ботанічна номенклатура. Граматичні моделі ботанічних назв. Фармацевтичні назви рослин.....	53
Іменники III відміни. Загальні відомості.....	58
Чоловічий рід іменників III відміни. Винятки з правил про рід. Словотворення. Грецькі дублети іменників чоловічого роду 3 відміни. Деякі рецептурні скорочення.	60
Жіночий рід іменників III відміни. Винятки з правила про рід. Грецькі дублети іменників жіночого роду III відміни. Деякі рецептурні скорочення.....	62
Середній рід іменників III відміни. Винятки з правил про рід. Грецькі дублети іменників середнього III відміни. Деякі рецептурні скорочення.	64
Латинська хімічна номенклатура: утворення назв солей оксигеновмісних кислот і складних ефірів.....	66
Прикметники III відміни. (Прикметники 2 групи). Суфікси прикметників III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану у фармацевтичній термінології. Ступені порівняння прикметників. Уживання ступенів порівняння прикметників у ботанічній номенклатурі	
Іменники IV відміни. Іменники V відміни.....	72
Числівник. Латино-грецькі словотвірчі елементи числівникового походження у назвах препаратів. Прислівники та займенники, які вживаються в рецептурі.....	75
Рецепт. Виписування рецептів на рідкі лікарські форми. Скорочення в рецептах....	78
Рецепт. Виписування рецептів на м'які лікарські форми. Скорочення в рецептах...	89
Рецепт. Виписування рецептів на тверді лікарські форми. Скорочення в рецептах.	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	101

Передмова

Методичний посібник для викладачів складений на підставі існуючих вимог, поставлених вищою школою до викладання латинської мови та фармацевтичної термінології у медичних ЗВО і відповідає типовій навчальній програмі «Латинська мова та фармацевтична термінологія» підготовки магістра галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів». Посібник призначений для викладачів при підготовці до практичних занять з латинської мови у студентів I курсу фармацевтичних факультетів галузі знань (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») очної та заочної форми навчання.

Посібник містить 28 розроблених практичних занять, що поділяються на такі змістові модулі «Фонетика. Дієслово. Іменники I відміни», «Іменники II відміни. Рецепт. Прикметники I групи. Participium Perfecti Passivi», «Латинська хімічна номенклатура. Тривіальні назви лікарських препаратів. Ботанічна номенклатура», «Іменники III відміни», «Утворення назв солей. Прикметники 2 групи. Participium praesentis activi. Умовний спосіб дієслова» та «Іменники IV-V відмін. Частотні відрізки в назвах препаратів».

Викладачами кафедри розроблена структура кожного практичного заняття, контрольних та самостійних робіт. Зміст розроблених занять, їх цілі та завдання відповідають сучасним вимогам викладання латинської мови та медичної термінології при підготовки студентів медичних факультетів.

Розроблені методичні рекомендації забезпечують розвиток умінь та навичок студентів утворювати фармацевтичні терміни за заданим лексичним матеріалом, знати лексику і граматичний матеріал для побудови клінічного діагнозу латинською мовою в основних галузях медицини, виділяти змістовні морфеми в складених клінічних термінах, знати назви лікарських форм, фармацевтичних препаратів та хімічну номенклатуру, грамотно оформляти латинську частину рецепту.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни «Латинська мова та фармацевтична термінологія» для студентів I курсу галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» (60 годин практичних занять, 30 годин самостійної роботи, 3 кредити ЄКТС)

Програма складається з наступних модулів:

I Семестр. Граматика латинської мови. Рецепт

Змістовий модуль I. Фонетика. Дієслово. Іменники I відміни.

Змістовий модуль II. Іменники II відміни. Рецепт. Прикметники I групи.

Participium Perfecti Passivi

Змістовий модуль III. Латинська хімічна номенклатура. Тривіальні назви лікарських препаратів. Ботанічна номенклатура

II Семестр. Граматика латинської мови. Спеціальна термінологія.

Змістовий модуль I. Іменники III відміни

Змістовий модуль II. Утворення назв солей. Прикметники 2 групи. Participium praesentis activi. Умовний спосіб дієслова.

Змістовий модуль III. Іменники IV-V відмін. Частотні відрізки в назвах препаратів

I СЕМЕСТР

Тематичний план практичних занять

1. Латинський алфавіт. Вступ. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Диграфи. Буквосполучення. Наголос. Довгота і короткість голосних.
2. Дієслово. Основні граматичні категорії. Наказовий спосіб дієслів чотирьох дієвідмін
3. Іменник. Граматичні категорії. Словникова форма. I відміна іменників. Неузгоджене означення. Найуживаніші прийменники у фармації..
4. Грецькі іменники I відміни. Грецькі дублети іменників I відміни. Кінцеві терміноелементи I відміни. Найуживаніші грецькі префікси.
5. Теперішній час дійсного способу активного та пасивного стану (Praesensindicativiactivietspassivi) Дієслово "esse". Словотворчі елементи дієслівного походження.
6. II відміна іменників. Іменники чоловічого роду.
7. II відміна іменників. Іменники середнього роду.
8. Рецепт. Основні відомості. Деякі рецептурні скорочення.
9. Прикметники I -II відмін. (Прикметники I групи)
10. Дієприкметник минулого часу пасивного стану у фармацевтичній термінології. Основні моделі фармацевтичних термінів. Багаточленні найменування.
11. Латинська хімічна номенклатура: назви кислот..
12. Латинська хімічна номенклатура: назви хімічних елементів, оксидів, основ, солей безоксигенових кислот, натрієвих та калієвих солей.
13. Наукові й тривіальні назви лікарських препаратів. Номенклатура вітамінів. Назви гормональних і ферментних препаратів. Назви алкалоїдів та глікозидів. Назви вакцин, сироваток, анатоксинів.
14. Ботанічна номенклатура. Граматичні моделі ботанічних назв. Фармацевтичні назви рослин.
15. Залік

ТЕМА №1

Латинський алфавіт. Вступ. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Диграфи. Буквосполучення. Наголос. Довгота і короткість голосних.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. — Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. — 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. — 2-ге вид., доопрац. і доповн. — Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. — 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. — 2-ге вид., доопрац. і доповн. — Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. — 96 с.
3. Lingua latina pharmaceutica=Фармацевтична латина: Lingua latina pharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. — Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. — 70 с.

Мета заняття:

Практична:

- Запам'ятати назви та написання букв латинського алфавіту;
- Навчитися вимовляти звуки, що позначаються цими буквами;
- Навчитися вимові буквосполучень.

Загальноосвітня:

- Навчити використовувати на практиці матеріал;
- Навчити осмислювати отриману інформацію;
- Ознайомити із цікавими аспектами життя за темою

Розвиваюча:

- Розвивати навички використання пройденого фонетичного матеріалу;
- Розвивати навички читання;
- Розвивати увагу, мислення

Виховна:

- Виховати інтерес до вивчення іноземної мови;
- Виховати зацікавленість до оточуючої дійсності.

Додатковий матеріал:

1. Латинський алфавіт

- 2.Картки із правилами вимови звуків латинської мови
- 3.Картки із вправами на закріплення фонетичного матеріалу

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (15 хв.)

- Привітання
- Перевірка відсутніх
- Ознайомлення студентів з організацією учбового процесу.

II. Основна частина

1. Введення нового фонетичного матеріалу (30 хв.)
2. Закріплення фонетичного матеріалу (35 хв.)

III. Заключна частина (10 хв.)

- пояснення домашнього завдання
- підведення підсумків, виставлення оцінок.

Хід заняття:

I. Початок заняття- організаційний момент.

- Привітання *Salvēte, studentes!* (у відповідь *Salvēte, magistra!*).
- Вступна бесіда. Постановка цілі заняття. Викладач знайомить студентів з ціллю та планом заняття:

- вимоги до студентів згідно КМС навчання;
- вивчення латинського алфавіт;
- правил читання, особливостями вимови голосних та приголосних звуків.

II. Основна частина

1.Введення нового фонетичного матеріалу (30 хв.).

Латинський алфавіт.

У латинському алфавіті 26літер. (Латинський алфавіт читаємо разом та повторюємо будь ласка, потім по одному).

<i>Написання</i>	<i>Назва</i>	<i>Написання</i>	<i>Назва</i>
A a	а	M m	ем
B b	бе	N n	ен
C c	це	O o	о
D d	де	P p	пе
E e	е	Q q	ку
F f	еф	R r	ер
G g	ге	S s	ес
H h	га	T t	те
I i	і	U u	у
J j	йота (йот)	V v	ве
K k	ка	X x	ікс
L l	ель	Y y	іпсилон

Z z	зета (зет)		
------------	------------	--	--

Літери **a, e, i, o, u, y** передають голосні звуки.

Літери **b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, x, z** передають приголосні звуки.

Далі ознайомимося з правилами читання. (Картки із правилами вимови звуків латинської мови)

Додаток Читання голосних (і приголосного j).

«E e» читається як [e]: *vertebra* [вэ'ртэбра] – хребець, *medianus* [мэдіа'нус] – серединний. На відміну від російських латинські приголосні перед звуком [e] не пом'якшуються: *anterior* [антэ'ріор] – передній, *arteria* [артэ'рія] – артерія. «Ii» читається як [i]: *inferior* [инфэ'ріор] – нижній, *internus* [интэ'рнус] – внутрішній. На початку слова або складу перед голосними і читається як дзвінкий приголосний [j]: *iugularis* [югуля'ріс] – яремний, *iunctura* [юнкту'ра] – з'єднання, *maior* [ма'йор] – великий, *iuga* [ю'га] – підвищення. В зазначених позиціях в сучасній медичній термінології замість і використовується буква Jj – йот: *jugularis* [югуля'ріс], *junctura* [юнкту'ра], *major* [ма'йор], *juga* [ю'га]. Буква j не пишеться тільки в словах, запозичених з грецької мови, тому що в неї не було звуку [j]: *iatria* [иа'трія] – лікування, *iodum* [ио'дум] – йод.

Дифтонги, особливості вимови:

ae - (e) - *vertebrae*

oe - (йо [ë]) - *oedema*

au-(ay)- *auris*

eu-(ey)- *neuritis*

Потім викладач пояснює особливості вимови та читання приголосних в латинській мові (робота з роздатковим матеріалом).

Диграфи зустрічаються в словах грецького походження: ch - (x) - *chiasma*

ph - (ф) - *pharynx*

th - (т) - *thorax*

rh - (р) - *rhaphe*

В латинській мові наголос ніколи не падає на останній склад. Він може падати на другий або третій склад з кінця слова. Наголос в латинських словах залежить від довготи чи короткості передостаннього складу. Якщо він довгий, то наголос падає на нього. Якщо ж передостанній склад короткий, то наголос падає на третій склад з кінця слова. Тому рахуватимемо склади, починаючи від кінця.

Наприклад: *medicamentum* - ліки

me5 – di4 – ca3 – men2 – tum1

У слові стільки складів, скільки в ньому голосних. На письмі довгота голосного позначається знаком ¯, а короткість – знаком ˘, які ставляться над голосними.

Склади можуть бути довгими або короткими з природи (ex natūra). В таких випадках в словниках і підручниках над другою голосною з кінця слова поставлено значок довготи (¯) або короткості (˘).

Наприклад: *tinctūra, spiritus, sirūpus, antidōtum, hyoscyāmus.*

В інших випадках для правильної постановки наголосу необхідно знати правила довготи чи короткості передостаннього складу, що залежить від його положення в слові (ex positōne).

Два основні правила довготи:

Склад довгий, якщо:

1) Він виражений дифтонгом:

Наприклад: gangraena – гангрена

2) Після голосної передостаннього складу стоять дві або більше приголосних, х або z.

Наприклад: tabuletta – таблетка

Oryza – рис

Однак, склад не вважається довгим, якщо після голосної передостаннього складу є збіг приголосних, перша з яких b, c, d, p, t, g, а друга l або r.

Наприклад: *vertebra*– хребець

thermometrum – термометр

cerebrum – мозок

Склад короткий, якщо після голосного стоїть ще один голосний або h. В таких випадках наголошується третій склад з кінця слова.

Наприклад: *regio* – ділянка

éxtraho – видаляю

Проте, деякі слова грецького походження зберігають свою довготу чи короткість другого складу.

Наприклад: *trachea* – трахея

therapia - терапія, лікування

Передбуквосполученнями ch, ph, rh, th голоснікороткі, оскількицісполученнямаютьвартістььодногозвуча.

Наприклад: *stomachus* – шлунок

philosophus – філософ

Після пояснення матеріалу студенти читають слова на закріплення фонетичного матеріалу на практиці (робота з картками -вправи на вимову латинських звуків-роздатковий матеріал) . Далі студенти знайомляться з особливостями вимови та правопису слів грецького походження.Підручник: § 1-7, с. 5-10 та додатковий матеріал з вправами.

2. Закріплення фонетичного матеріалу (35 хв.).Підручник: с. 12-14, впр. I-IX/ (усно).

Студенти читають один за одним, викладач здійснює контроль читання, вимови латинських звуків

III. Заключна частина

а) Пояснення домашнього завдання:

- засвоїти матеріал § 1-7.

- зробити с. 12-14, впр. I-IX(читати усно), с. 15, впр.IV-V (письмово)с.18.

б)Підведення підсумків, виставлення оцінок.

ТЕМА №2

Дієслово. Основні граматичні категорії. Наказовий спосіб дієслів чотирьох дієвідмін

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

3. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
4. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

4. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.
5. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.
6. Lingua latina pharmaceutica=Фармацевтична латина: Lingua latina pharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Метазаняття:

Практична:

- Знати генеральні фармацевтичні терміни, способи словотворення та типові структури найменувань лікарських засобів та препаратів.
- Вміти з'єднувати особливості написання найменувань та, частково, значень із зазначеними в їх склад регулярними частотними відрізками.
- Знати найуживаніші назви твердих, м'яких, рідких лікарських форм у словниковій формі.
- Знати поняття терміна “тривіальна назва”.
- Навчити особливості транслітерації лікарських засобів латинською мовою.
- Вивчити назви основних комбінованих препаратів та фармакологічні групи.
- Знати граматичні категорії дієслова, словникову форму дієслова.
- Знати наказовий спосіб дієслів. Вживання наказового способу в рецептах. Дійсний спосіб теперішнього часу активного і пасивного станів.
- Ознайомитися з документом, який називається “рецепт”;
- Знати будову та зміст кожної частини рецепта, розуміти її значення в структурі рецепта;
- Сприйматисвідомо граматичну будову рецептурного рядка;
- Розуміти сучасні способи вписування рецепта;

- Знати основні правила вписування простих та складних рецептів латинською мовою (прописна, рядкова літера, послідовність вписування інгредієнтів).
- Вміти вписувати рецепти латинською мовою.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (25хв),
2. Словниковий диктант (15 хв)
3. Пояснення нового матеріалу (40 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

Пояснення нового матеріалу

Грамматичні категорії дієслова

Всі граматичні категорії латинського дієслова схожі з відповідними в українській мові, а тому не повинні викликати труднощі при читанні і розумінні.

Дієслова можуть використовуватись в трьох способах: дійсному, умовному, наказовому, із яких тільки два останніх використовую в рецептурі, оскільки при вписуванні рецепта дієслово виражає, або прохання (наказ), або умову приготування потрібних ліків.

Латинське дієслово змінюється за особами та числами, а також має два стани – активний і пасивний.

Словникова форма латинського дієслова має зазвичай чотири складові, із яких для створення рецептурних конструкцій необхідно тільки дві: перша (форма 1-ї особи однини, теперішнього часу дійсного способу) і остання (невизначена форма дієслова або

інфінітив). Завичай ці дві форми і вказуються в словнику: *do, dare I* давати, видавати (пор. повну форму цього дієслова «*do, dedi, datum, dare*»).

Форма інфінітива має закінчення *-re* і цікава з декількох причин. Назвемо їх:

1) За інфінітивом визначають дієвідміну. Для цього необхідно звернути увагу на голосну, що стоїть попереду *-re*. Якщо це голосна *-a*, то дієслово слід віднести до I дієвідміни, якщо *-e*, то до II дієвідміни; *-e* вказує на приналежність до III-ї дієвідміни, а *-i* до IV дієвідміни. Саме через це у словнику не вказується повна форма інфінітива, *-a* тільки *-rez* попереднім голосним, а потім число, що визначає тип дієвідміни:

signo, āreI– позначати

misceo, ēreII– змішувати

solvo, ěreIII– розчиняти

linio, īreIV– намащувати

2) За інфінітивом визначають основу дієслова*. Для цього необхідно відкинути від нього закінчення *-re* (у дієслів 1, 2, 4 д.в) або *-ere* (3 д.в).

3) Інфінітив бере участь в утворенні всіх форм наказового способу.

*Основою дієслова тут і в подальшому ми будемо називати основу теперішнього часу інфекта.

Визначення основи дієслова

Словникова форма		Відм.	Інфінітив	Потрібно відкинути	Основа
Signo, āre	позначати	I	Signāre	-re	Signa-
Misceo, ēre	змішувати	II	Miscēre	-re	Misce-
Addo, ěre	додавати	III	Adděre	-ěre	Add-
Diluo, ěre	розбавляти	III	Diluěre	-ěre	Dilu-
Finio, īre	закінчувати	IV	Finīre	-re	Fini-

Imperativus. Наказовий спосіб

Наказовий спосіб дієслова позначає прямиий наказ і має форму другої особи. У рецептурі застосовується тільки однина наказового способу. У дієсловах I, II і IV дієвідмін воно повністю збігається з дієслівною основою, а у дієслів III дієвідміни до основи приєднується *-e-*. Наказовий спосіб дієслів I, II і IV дієвідмін у множині утворюється безпосереднім додаванням до форм однини закінчення *-te-*, а у дієслів III дієвідміни - додаванням *-ite-* із заміною попереднього *-e-* на *-i-*.

Для утворення заперечної форми наказового способу використовується двослівне формулювання, що складається з наказового способу неправильного дієслова *polle*– не хотіти, чи не бажати (*poli*– в однині; *polite* – у множині) і інфінітива, що відповідає дієслову: наприклад, «*polinosere!*» – не зашкодь! (одна з медичних заповідей).

Утворення форм наказового способу

Словникова форма	Від.	Основа	Imperativus			
			однина		множина	
Signo, āre	I	Signa-	Signa!	Познач!	Signāte!	Позначте!
Misceo, ēre	II	Misce-	Misce!	Змішай!	Miscēte!	Змішайте!
Solvo, ěre	III	Solv-	Solve!	Розчини!	Solvĭte!	Розчиніть!
Audio, ĭre	IV	Audi-	Audi!	Слухай!	Audĭte!	Слушайте!

При виписуванні рецепта використовуються лаконічні дієслівні формули в наказовому способі. Кількість цих формул невелика, вони стандартні і їх потрібно запам'ятати.

Recipe	Візьми
Misce	Змішай
Sterilisa!	Простерілізуй!
Da	Видай
Datalesdoses	Видайтакі дози
numero...	числом...
Signa	Познач

Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу § 183 впр. 1, 2 усно; впр. 3 письмово.

III. Заключна частина заняття: (5хвилин)

- а) підведення підсумків, виставлення оцінок
- б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 9-11.
впр. 4, 5 письмово.

Вивчити лексику § 11..

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №3

Іменник. Граматичні категорії. Словникова форма. І відміна іменників. Неузгоджене означення. Найуживаніші прийменники у фармації.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.
3. Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Мета заняття:

Практична:

- Закріплення правил постановки наголосу та правил читання голосних, приголосних звуків, дифтонгів
- Вивчити правила розподілення іменників на 5 відмін
- Вивчити поняття категорії роду іменника та відповідні закінчення
- Вивчити структуру медичного терміну у латинській мові
- Активізація пасивного словникового запасу студентів у запозиченнях з латинської мови та інтернаціоналізмах - похідних від латинської мови;

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв.)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання (25 хв.)

2. Пояснення нового матеріалу (35 хв.)

3. Закріплення нового матеріалу (20 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Sine ira et studio. – Без гніву та пристрасті.

Omni cellula ex cellula. – Усяка клітина з клітини.

Charta non erubescit. – Папір не червоніє.

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (25 хв.)

-перевірка знання дієслів чотирьох дієвідмін.

-контрольне читання вправ (з метою перевірки засвоєного матеріалу з правильного вживання дієслів в рецептурі. – Підручник: с 22-.23, впр. II, III,.

2. Пояснення нового матеріалу (35 хв.), використовуючи роздатковий матеріал та схему на дошці (Підручник - §12-22).

Граматичні категорії іменника

1) У латинській мові іменники мають категорію роду. Виділяють 3 роди:
чоловічий *masculinum*, m
жіночий *femininum*, f
середній *neutrum*, n

2) Також іменники змінюються за числами:
однина *singularis* – *sing.*
множина *pluralis* – *pl.*

3) У латинській мові іменники змінюються за відмінками, яких нараховується 6:

Nominativus(N) – називний відмінок

Genetivus(G) – родовий відмінок

Dativus(D) – давальний відмінок

Accusativus(Acc) – знахідний відмінок

Ablativus(Abl) – орудний відмінок

Vocativus(V) – кличний відмінок

4) Словникова форма включає 3 компонента:

1. Саме слово у називному відмінку однини
2. Закінчення цього слова у родовому відмінку
3. Скорочене позначення роду

Наприклад: *herba, aef*

Bacillus, i. m

oleum, I in

Визначення відміни іменника

Ознака – закінчення Родового відмінку однини. Всього – 5 відмін

Відміна	Рід іменника	Закінчення род.в.	Словникова форма
I	f	ae	herba, ae, f
II	m,n	i	bacilus, i, m
III	f, m, n	is	semem, inis n
IV	m, n	us	cornu, us, n
V	f	ei	species, ei, f

Визначення основи іменника.

Основа – частина слова без закінчення

Щоб правильно визначити основу необхідно поставити слово в родовий відмінок однини та відкинути закінчення.

Наприклад: *corpus, oris, n – corporis - corpor+is*

Структура фармацевтичного терміну

однослівні	двослівні		багатослівні
sirupus	узгоджені	неузгоджені	Herba Menthae piperitae
	ім.. (Nom) + прикм	ім. (Nom) +ім.(Gen).	
	Herba viridis	Herba Menthae	

!N.B. Фармацевтичний термін починається з іменника

3. Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу (20 хв.). Підручник:с. 30-31, впр. I/IV (усно). Студенти один за одним визначають граматичні категорії іменників.

III.Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків:

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) подача домашнього завдання:

- Засвоїти матеріал § 12-22/
- § 15 – вивчити лексику
- С.30, впр. II, III (письмово)

в) виставлення оцінок.Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №4

Грецькі іменники I відміни. Грецькі дублети іменників I відміни. Кінцеві терміноелементи I відміни. Найуживаніші грецькі префікси.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.
3. Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторення та закріплення вивченого матеріалу з теми прикметник: рід, число, відмінки, ступені порівняння
- Повторення та закріплення вивченого матеріалу з теми граматичні категорії іменника.
- Навчитися визначати іменники I відміни.
- Вивчення винятки іменників I відміни.
- Вивчення перекладу латинських речень.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I.Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II.Основна частина:

- 1.Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (35 хв.)

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Historia magistra vitae est. – Історія – вчителька життя.

Amorettussisnoncelatur. – Любов і кашель не приховаєш.

Actumneagas. – Зробленого не переробляй.

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (35 хв.)

- Усне опитування на тему «Морфологічна та синтаксична структура дво- і багаточленного фармативтичного терміна з різними типами означень».

Перевірка домашнього завдання (С. 30, впр. I, II-III). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем вправу IV на стор. 30.

Самостійна робота (15 хв.) вправа V на стор. 31.

3. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

4.

Перша відміна іменників

До I відміни належать іменники жіночого роду, які в називному відмінку однини мають закінчення **-a**, в родовому **-ae**.

Наприклад: *aqua, aef* – вода;

capsula, aef – капсула.

До I відміни відноситься також невелика кількість слів жіночого роду грецького походження, які в називному відмінку однини мають закінчення **-e**, а в родовому **-es**, їх необхідно запам'ятати у словниковій формі.

Наприклад: *Aloë, esf* – алое;

chole, esf – жовч.

Відмінкові закінчення іменників I відміни

	Sing.		Plur.	
Nom.	-a	vena <u>a</u>	-ae	vena <u>ae</u>
Gen.	-ae	vena <u>e</u>	-arum	vena <u>arum</u>
Dat.	-ae	vena <u>e</u>	-is	vena <u>is</u>
Acc.	-am	vena <u>m</u>	-as	vena <u>as</u>
Abl.	-a	vena <u>a</u>	-is	vena <u>is</u>

Найуживаніші суфікси іменників I відміни:

Суфікс	Значення	Приклад
	Зменшеність, пестливість	1) flosculus,

-ul- -ol- -cul-		i m - квіточка (flos, floris m- квітка) 2) foliolum, i n - листочок (folium, i n - лис-ток) 3) radícula, aef- редиска, букв. "корінчик" (radix, Icis f - корінь)
-in-	Заняття, місце заняття	medicīna, aef - аптека
-ur-	Діяльність, наслідки діяльності	cultura, aef культура (colo, cultum, ere - обробляти, вирощувати)
-ia- -ntia-	Абстрактні поняття	1) notitia, aef - знання (notus, a, um - відомий) 2) substantia, aef - речовина (substo, are - існувати)

Прийменник

Accusativus керують

Ad – до, при, в

Ante – пред, до

Apud – біля, при

Contra – проти

Inter – між

Intra – всередині

Per – через, протягом

Post – після

Super – над, вище

Ablativus керують

A(перед приголос.)//**ab** – від

E(перед приголос.)//**ex** – з, із(кого? чого?)

De – про, за

Cum – з (ким? чим?)

Pro – для, за, на, користь

Sine – без

Прийменники *in* - на,у,в та *sub* - під керують *Ablativus i Accusativus*
Accusativus – при питанні куди?
inaquam – у воду
Ablativus - при питанні де?
inaqua – у воді

3. Виконання тренувальних вправ(25 хв.): Підручник: с. 36, впр. I, II (письмово), с. 36-37, впр. V, VI (усно).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 23-27.
- Вивчити лексичний мінімум (§28,)
- с. 36, впр III. VI, (письмово).

в) виставлення оцінок. *Valete, studentes!* – *Vale, magistra!*

ТЕМА №5

Теперішній час дійсного способу активного та пасивного стану
(Praesensindicativieactiviepassivi) Дієслово “esse”. Словотворчі елементи дієслівного походження

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. III : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.
3. *Lingualatinapharmaceutica*=Фармацевтична латина:
Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Метазаняття:

Практична:

- Знати граматичні категорії дієслова, словникову форму дієслова.
- Знати умовний спосіб дієслів. Вживання умовного способу в рецептах. Дійсний спосіб теперішнього часу активного і пасивного станів.
- Знати основні правила виписування простих та складних рецептів латинською мовою (прописна, рядкова літера, послідовність виписування інгредієнтів).
- Вміти виписувати рецепти латинською мовою.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (25хв),
2. Словниковий диктант (15 хв)
3. Пояснення нового матеріалу (40 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

Пояснення нового матеріалу

Conjunctivus. Умовний спосіб

Значення. У рецептурі використовується тільки одне з багатьох значень латинського умовного способу – спонукання до дії, наказ. Українською мовою форми кон'юнктива з таким значенням перекладаються:

1. Дієсловом 3-ї особи в сполученні зі словом «нехай»;
2. Невизначеною формою дієслова зі спонукальним значенням,
Наприклад: *Нехай буде змішано!* або *Змішати!*

Утворення. Кон'юнктив утворюється у дієслів I дієвідміни шляхом зміни основи (-*a*- замінюється на -*e*-), в II, III і IV дієвідмінах – шляхом додавання до основи суфікса -*a*- і приєднання до них закінчень 3-ї особи: у активному: -*t*- (одн.), -*nt*- (множ.); у пасивному: -*tur*- (одн.), -*ntur*- (множ.).

Conjunctivus praesentis activi et pasivi

Infinitivus		Activum	Passivum
Conjugatio Prima:	signāre	signe-t	signe-tur
		signe-nt	signe-ntur
Conjugatio Secunda:	miscēre	miscea-t	miscea-tur
		miscea-nt	miscea-ntur
Conjugatio Tertia:	dividēre	divida-t	divida-tur
		divida-nt	divida-ntur
Conjugatio Quarta:	audīre	audia-t	audia-tur
		audia-nt	audia-ntur

. Дієслово sum, esse

Indicativus praesentis			Conjunctivus praesentis		
1.	sum	sumus	1.	sim	simus
2.	es	estis	2.	sis	sitis
3.	est	sunt	3.	sit	sint

Стандартні рецептурні формулювання з дієсловами

Латинська частина рецепта починається словами *Recipe*: (візьми), тобто в наказовій формі однини від дієслова *-recipio, ěre* «брати, взяти». Це єдине дієслово в рецепті, яке ніколи не замінюється кон'юнктивом.

В інших простих рецептурних реченнях дієслівні форми наказового та умовного способу рівнозначні за змістом та взаємозамінні. У рецепті дієслівні формулювання, як правило, використовуються в стандартних формах, а потім їх цілеспрямовано вивчають напам'ять (таблиця).

Imperativus		Conjunctivus	
Da. Signa.	Видай! Познач!	Detur. Signentur.	Нехай буде видано, позначено. Видати. Позначити

Misce. Da. Signa.	Змішай! Познач!	Видай!	Misceatur. Detur. Signetur.	Нехай буде видано, позначено! Змішати. Видати. Позначити.

Лексичний мінімум

Дієслова:

addo, -ere 3	додавати
coquo, -ere 3	варити
diluo, -ere 3	розбавляти
divido, -ere 3	розділяти
do, dare 1	давати
misceo, -ere 2	змішувати
recipio, -ere 3	брати, взяти
repeto, -ere 3	повторювати
salveo, -ere 3	бути здоровим
signo, -are 1	позначати
solvo, -ere 3	розчиняти
steriliso, -are 1	стерилізувати
valeo, -ere 2	бути здоровим
verto, -ere 3	перевертати, вертіти

Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу § 183 впр. 1, 2 усно; впр. 3 письмово.

III. Заключна частина заняття: (5хвилин)

- а) підведення підсумків, виставлення оцінок
б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 29-31.
впр. 2-3, письмово.
Вивчити лексику § 32.
Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №6

II відміна іменників. Іменники чоловічого роду

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.

2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., допрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.

2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., допрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.

3. *Lingualatinapharmaceutica*=Фармацевтична латина:
Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми І відміна іменників.
- Навчитися визначати іменники ІІ відміни.
- Навчитись відмінювати іменники ІІ відміни
- Вивчити грецькі іменники ІІ відміни
- Засвоїти лексичний мінімум

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Periculum in mora. – Небезпека у затримці.

Omne in nimium nocet. – Кожен надмір шкодить.

Verbavolant, scripta manent. – Слова летять (зникають), написане залишається.

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «I відміна іменника. Прийменники»
- Перевірка домашнього завдання (с. 42-43, впр. II). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.
- Самостійна робота з теми «I відміна іменника» (15 хв.)
- 2. Пояснення нового матеріалу (20 хвилин)

- Друга відміна іменників

- До другої відміни чоловічого роду належать такі іменники, які мають в Nom. sing. закінчення **-us** або **-er**, а в Gen. sing. – закінчення **-i**,
- Наприклад: *medicus, im* – лікар;
- *morbus, im* – хвороба;
- *succus, im* – сік;
- *paediatr, trim* – педіатр,
- *дитячий лікар*;
- *cancer, crim* – рак.

. Declinatio secunda.

Masculinum

Amicus, im – друг, товариш		
Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	amic-us	amic-i
Gen.	amic-i	amic-orum
Dat.	amic-o	amic-is
Acc.	amic-um	amic-os
Abl.	amic-o	amic-is

Виятки:

- virus, i n – вірус
- pinus, i f – сосна
- periodus, i f – період
- bolus, i f – глина
- amygdalus, if – мигдаль

3. Виконання тренувальних вправ (30 хв.). Підручник: с. 49, впр. I, с. 50, впр. V, с. 49, впр. II (усно),

III. Заключна частина заняття:

- а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 33-42
- Вивчити лексичний мінімум (§35- 36)
- С. 50, впр.IV, I(письмово).

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №7

II відміна іменників. Іменники середнього роду

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толоч. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.
3. Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми I відміна іменників.
- Навчитися визначати іменники II відміни.
- Навчитись відмінювати іменники II відміни
- Вивчити грецькі іменники II відміни
- Засвоїти лексичний мінімум

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
 - Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Periculum in mora. – Небезпека у затримці.

Omne in nimium nocet. – Кожен надмір шкодить.

Verba volant, scripta manent. – Слова летять (зникають), написане залишається.

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «I відміна іменника. Прийменники»
- Перевірка домашнього завдання (с. 54, впр. VI, VII). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.
- Самостійна робота з теми «I відміна іменника» (15 хв.)
- 2. Пояснення нового матеріалу (20 хвилин)
-

- Друга відміна іменників

До другої відміни середнього роду належать іменники, які в *Nom. sing.* мають закінчення **-um** та іменники грецького походження із закінченням **-on**. В *Gen. sing.* вони мають закінчення **-i**.

Наприклад: *membrum, i n* – кінцівка;

infusum, i n – настій;

organon, i n – орган.

. Declinatio secunda. Masculinum et neutrum

Puer, eri m – хлопчик			Verbum, i n – слово		
Casus	Singularis	Pluralis	Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	puer	puer-i	Nom.	verb-um	verb-a
Gen.	puer-i	puer-orum	Gen.	verb-i	verb-orum
Dat.	puer-o	puer-is	Dat.	verb-o	verb-is
Acc.	puer-um	puer-os	Acc.	verb-um	verb-a

Abl.	puer-o	puer-is	Abl.	verb-o	verb-is
------	--------	---------	------	--------	---------

Іменники грецького походження -on– середнього роду: colon, i n– обідкова кишка amnion, i n– амніон, ввідна оболонка ока encephalon, i n– головний мозок skeleton, i n– скелет organon, i n – орган ganglion, i n– ганглій, нервовий вузол	-us	oculus, i m – око musculus, i m – м'яз
	-er	magister, tri m – вчитель
	-um	medicamentum, i n – ліки acidum, in– кислота

3. Виконання тренувальних вправ (30 хв.). Підручник: с. 56-57, впр. I (усно), с. 57, впр. III (письмово).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 44-49
- Вивчити лексичний мінімум (§ 50)
- С. 57-58, впрIV-.V, (письмово).

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №8

Рецепт. Основні відомості. Деякі рецептурні скорочення

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.

3. *Lingualatinapharmaceutica*=Фармацевтична латина:
Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Метазаняття:

Практична:

- Знати генеральні фармацевтичні терміни, способи словотворення та типові структури найменувань лікарських засобів та препаратів.
- Вміти з'єднувати особливості написання найменувань та, частково, значень із зазначеними в їх склад регулярними частотними відрізками.
- Знати найуживаніші назви твердих, м'яких, рідких лікарських форм у словниковій формі.
- Знати поняття терміна “тривіальна назва”.
- Навчити особливості транслітерації лікарських засобів латинською мовою.
- Вивчити назви основних комбінованих препаратів та фармакологічні групи.
- Знати граматичні категорії дієслова, словникову форму дієслова.
- Знати наказовий спосіб дієслів. Вживання наказового способу в рецептах. Дійсний спосіб теперішнього часу активного і пасивного станів.
- Ознайомитися з документом, який називається “рецепт”;
- Знати будову та зміст кожної частини рецепта, розуміти її значення в структурі рецепта;
- Сприйматисвідомо граматичну будову рецептурного рядка;
- Розуміти сучасні способи виписування рецепта;
- Знати основні правила виписування простих та складних рецептів латинською мовою (прописна, рядкова літера, послідовність виписування інгредієнтів).
- Вміти виписувати рецепти латинською мовою.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (25хв),
2. Словниковий диктант (15 хв)
3. Пояснення нового матеріалу (40 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

Пояснення нового матеріалу

Рецепт – це письмове звернення лікаря в аптеку з проханням про виготовлення, видачу та спосіб вживання ліків.

Наприклад: *Recipe: Tincturae Convallariae 15 ml*

Da.

Signa: По 15 крапель 3 рази на добу.

Структура рецепта

Inscriptio – штамп лікувального закладу

Datum – дата виписування рецепту

Nomenaegroti – прізвище, ініціали хворого

Aetasaegroti – вік хворого

Nomenmedici – прізвище та ініціали лікаря

Invocatio – традиційне звернення до лікаря

Designatiomateriarum – позначення речовин з вказанням їх кількості

Praescriptio – «пропись» на латинській мові

Signatura – «позначення», яке складається зі слова *Signa* познач чи *Signetur* позначити

Subscriptioetsigillumpersonalemedici – підпис лікаря, яка скріплена особистим друком.

1. запам'ятайте схеми граматичної залежності рецептурного рядка:

-розгорнутого припису

-скороченого припису;

2. при виписуванні таблеток, драже, супозиторіїв, очних плівок скороченим приписом назви лікарських форм вказуються в *Acc. plur.*:

Recipe: Tabulettas... obductas

Recipe: Dragees...

Recipe: Suppositoria...

3. при розгорнутому приписі таблетки і драже вказуються в *Acc. plur.*, а супозиторії – в *Nom. sing.*:

Da tales doses N.... in tabulettis (obductis).

Da tales doses N.... in dragees.

Misce, fiat suppositorium rectale (vaginale)

4. схема сучасних приписів:

розгорнутий (традиційний)

скорочений

інгредієнти в *Gen. Sing.*

лікарська форма в *Acc. plur.*

лікарська речовина в *Gen. sing.*

дозування

кількість ліків в 1 таблетці

рецептурні формули:
Misce, fiat suppositorium rectale лікування
Da tales doses N ... in tabulettis.

кількість ліків на курс

5. запам'ятайте керування приєдників (Accusativus, Ablativus, подвійне керування).

Структура рецептурного рядка

Основний зміст рецепта представлено в *designatio materialium*. Зі звернення *Recipe* починається латинська частина рецепта, побудована за правилами латинської граматики.

Кожний лікарський засіб виписують на окремому рецептурному рядку і з великої літери. З великої літери пишуть також назви лікарських речовин і рослин всередині рядка.

Назви лікарських речовин або препаратів граматично залежать від їх дози (кількості) і ставляться у родовому відмінку.

Правила пропису рецептів

Recipe: Solutionis Iodi spirituosae 5% 2 ml
Tannini 3,0
Glycerini 10,0
Misce. Da
Signa: для змазування ясен

Візьми: спиртового розчину йоду 5% 2 мл
Таніна 3,0
Гліцерина 10,0
Змішай. Видай
Познач: для змазування ясен

Recipe: Iodoformii 2,5
Vaselini ad 25,0
Misce fiat unguentum
Signa: мазь

Візьми: Йодоформа 2,5
Вазеліна до 25,0
Змішай, нехай утвориться мазь
Познач: мазь

Кількість твердих або сипучих лікарських речовин виписують в грамах, причому слово «грам» опускають, а цифра позначається десятковою дріб'ю, наприклад:

Recipe: Unguenti Zinci 30,0

Recipe: Anaesthesini 0,3

Recipe: Extracti Belladonnae 0,015.

Кількість рідких лікарських засобів вказують в об'ємних одиницях - в мілілітрах, рідше в грамах, наприклад:

Recipe: Olei Vaselini 30 ml (30,0)

Recipe: Extracti Crataegi fluidi 20 ml

Recipe: Solutionis Acidi borici 2% – 1,5 ml.

Якщо прописують рідкий лікарський засіб в кількості менше 1 мл, то він дозується в краплях: слово крапля (краплі) ставлять у знахідний відмінок однини (*guttam*) або множину (*guttas*); кількість крапель позначають римською цифрою. наприклад:

Recipe: Solutionis Adrenalini hydrochloridi 0,1% guttam I

Recipe: Olei Menthae piperitae guttas V.

При прописуванні антибіотиків дозування зазвичай вказується в біологічних одиницях дії (ОД), наприклад:

Recipe: Benzylpenicillini-natrii 250000 ОД.

Якщо два або кілька лікарських засобів прописують поспіль в однаковій кількості, то дозу вказують тільки один раз при останньому з них, а перед цифрою ставлять слово ana (порівну), наприклад:

Recipe: Amidopyrini

Analginі ana 0,25

Da tales doses numero 12 in tabulettis

Signa: По 1 таблетке при головному болю.

Якщо пропис не умістився на одному рядку, то його продовжують на наступному, відступивши від початку рядку так, щоб позначення дози знаходилося праворуч.

Існує два способи прописування деяких лікарських препаратів:

Розгорнутий спосіб прописування лікарського препарату передбачає перелік всіх вхідних в нього інгредієнтів (лат *ingrediens*, *-ntis* - «вхідний») із зазначенням кількості кожного з них. Такий пропис часто закінчується формулюванням - *Misce, fiat*.

Наприклад:

Recipe: Xeroformii 1,0

Zinci oxydi 5,0

Lanolini

Vaselini ana 10,0

Misce, fiat unguentum

Da.

Signa: Наносити на уражені ділянки шкіри.

При **скороченому способі** прописування препарату в одному рецептурному рядку вказують лікарську форму, діючу лікарську речовину і дозу або кількість на курс лікування. наприклад:

Recipe: Unguenti Xeroformii 3% 10,0

Detur

Signetur: Очна мазь.

Переважає скорочений спосіб виписування рецептів, так як більшість лікарських препаратів стандартні і надходять в аптечну мережу в готовому вигляді.

Додаткові написи на рецептах

При необхідності термінового виготовлення і відпуску ліків пишеться зверху праворуч Cito! - Швидко! або Statim! - негайно! (Особливо при отруєнні). Надпис підкреслюють і в кінці її ставлять знак оклику.

Для тривалого курсу лікування зверху праворуч можна написати Repete! - Повтори! Repete bis! Repete ter! - Повтори двічі! Повтори тричі!

Дієслівні форми в рецепті

При виписуванні рецепта використовуються лаконічні дієслівні формули в наказовому способі. Кількість цих формул невелика, вони стандартні і їх потрібно запам'ятати.

Recipe	Візьми
Misce	Змішай
Sterilisa!	Простерілізуй!
Da	Видай
Datalesdoses	Видай такі дози
numero...	числом...
Signa	Познач

Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу впр. 1, 2 .стор.62. усно; впр. 3 письмово.

III. Заключна частина заняття: (5хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 53-55.

§ 55 впр. 4, письмово.

Вивчити лексику § 55.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №9

Прикметники I-II відмін. (Прикметники I групи).

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

5. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.

6. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

7. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопр. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.

8. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.

9. *Lingua latina pharmaceutica*=Фармацевтична латина: *Lingua latina pharmaceutica*=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторення та закріплення вивченого матеріалу з теми іменник. Актуалізація знань з теми структура медичного терміну у латинській мові.
- Вивчити основні характеристики прикметника як частини мови.
- Вивчити граматичні категорії прикметника у латинській мові.
- Активізація пасивного словникового запасу студентів у запозиченнях з латинської мови та інтернаціоналізмах - похідних від латинської мови;

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв.)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (35 хв.)
3. Закріплення нового матеріалу (15 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент.

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Vivēreestcogitāre.- Жити значить мислити.

Pervicete. –Покрашуй себе.

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування з теми «Рецепт. Структура рецепта.» (§53-55)

- Перевірка вивчених термінів (§ 55)– диктант.

- Перевірка домашнього завдання (Підручник: сб.3, впр.IV)

2. Пояснення нового матеріалу (35 хв.). Підручник: §56-62, с. 64-68.

Прикметники у латинській мові узгоджуються з іменником, до якого вони відносяться. Прикметники змінюються за родами, числами та відмінками. Роди: чоловічий, жіночий, середній.

longus – (m) – довгий;

longa – (f) – довга;

longum – (n) – довге

Числа: одна, множина. Відмінки – 6. Відміни – I, II, III.

У словниках прикметники записуються у формі Н.в ч.р., потім уточнюються закінчення ж. р. та с.р.

<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
<i>longus -a</i>	<i>-um</i>	
<i>liber -a</i>	<i>-um</i>	
<i>dexter -tra</i>	<i>-trum</i>	

Велика група прикметників має однакові закінчення у ч.р та ж.р. - *-is*. Словникова форма таких прикметників включає два компоненти - однакову форму для чол та жін. роду і закінчення с.р. -*e*:

<i>m, f</i>	<i>n</i>	
<i>vertebralis</i>	<i>-e</i>	<i>хребетний</i>
<i>frontalis</i>	<i>-e</i>	<i>лобний</i>

Невелика група прикметників має однакове закінчення для всіх родів. У словниковій формі таких прикметників вказується повна форма для Nom. sing для всіх родів та форма Gen. sing. *simples, icis* простий

Отже, в латинській мові існують прикметники з 3, 2 і 1 закінченням.

Закінчення прикметників

Кількість закінчень	NOM. SING.			Приклад
	m	f	n	
3	-us	-a	-um	<i>longus, a, um</i> (довгий)
	-er	-a	-um	<i>liber, a, um</i> (вільний)
	-er	-a	-um	<i>dexter, tra, trum</i> (правий)
	-er	-is	-e	<i>celer, is, e</i> (швидкий)
	-er	-is	-e	<i>saluber, bris, bre</i> (цілющий)
2	-is	-is	-e	<i>frontalis, e</i> (лобний)
1	-s	-s	-s	<i>teres, etis</i> (круглий)
	-x	-x	-x	<i>simplex, icis</i> (простий)

Узгодження прикметника з іменником

Узгодити прикметник з іменником означає поставити його у тому ж роді, числі, відмінку, що і іменник.

Наприклад: *tabuleta(f, Nom. sing.)abducta (f, Nom. sing.)*

3. Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу (15 хв.). Підручник: с. 69-70, впр. I-IV(усно).

III.Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків:

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) подача домашнього завдання:

- Засвоїти матеріал §56-58
- С. 70-71, впр. VIII, X
- Вивчити лексику § 60

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №10

Дієприкметник минулого часу пасивного стану у фармацевтичній термінології. Основні моделі фармацевтичних термінів. Багаточленні найменування

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.
3. *Lingualatīnapharmaceutica=Фармацевтична* латина:
Lingualatīnapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Дієприкметник минулого часу пасивного стану (PARTICIPĪUM PERFECTĪ PASSĪVI)

Participium perfecti passivi (P.P.P.) утворюється шляхом додавання до основи супіна прикметникових закінчень прикметників 1-ої групи **-us(m), -a(f), -um(n)**, наприклад:

Дієслово	Основа супіна	Participium perfecti passivi
curo, curātum, āre лікувати	curat-	curātus, a, um вилікуваний
misceo, mixtum, ěre змішувати	mixt-	mixtus, a, um змішаний
solvo, solūtum, ěre розчиняти	solut-	solūtus, a, um розчинений
nutrio, nutrītum, ĩre годувати, кормити	nutrit-	nutrītus, a, um нагодований, нагороджений

Participia perfecti passivi відмінюються так само, як і прикметники 1-ої групи, тобто за зразком іменників першої і другої відмін. Вони часто вживаються в анатомічній, гістологічній, фармацевтичній і клінічній термінології. Запам'ятайте найчастіше вживані.

Прикметники і дієприкметники минулого часу пасивного стану в фармацевтичній термінології.

aethereus, a, um	ефірний
aethylis, a, um	етиловий
amylaceus, a, um	крохмальний
anhydricus, a, um	безводневий
camphoratus, a, um	камфорний
cinereus, a, um	сірий
coeruleus, a, um	синій
concentratus, a, um	концентрований
crystallisatus, a, um	кристалічний
dilitus, a, um	розбавлений
flavus, a, um	жовтий
gelatinosus, a, um	желатиновий
isotonicus, a, um	ізотонічний
lucidus, a, um	світлий
medicinalis, e	медичний
obductus, a, um	вкритий оболонкою
oxydulatus, a, um	окисний
praecipitatus, a, um	осаджений
purus, a, um	чистий
reductus, a, um	відновлений

3. Виконання тренувальних вправ (30 хв.). Підручник: с. 196, впр. I (письмово), впр. II (усно), с. 197, впр. VI(письмово).

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання

Засвоїти матеріал §63-68 впр. 1-Vписьмово.

Вивчити матеріал §64.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №11

Латинська хімічна номенклатура: назви кислот.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.III : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.
3. Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина:
Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Мета заняття:

Практична:

- Знати генеральні фармацевтичні терміни, способи словотворення та типові структури найменувань лікарських засобів та препаратів, структуру та написання рецептів.
- Знати алгоритм утворення назв кислот латинською мовою

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови)

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (15хв),
2. Словниковий диктант та проведення самостійної роботи (25 хв)
3. Пояснення нового матеріалу (40 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання: повторення вивченого матеріалу Засвоїти матеріал §69-70.

впр. 2, стор. 83 письмово.

впр. 5 усно.

2. Перевірка засвоєної лексики § 64, словниковий диктант та самостійна робота .

3. Пояснення нового матеріалу (за підручником)

2. Назви кислот

Латинські назви кислот складаються з іменника **acidum, -i (n)** – «кислота» та узгодженого з ним прикметника 1-ї групи. До основи найменування кислотоутворюючого елемента додається суфікс **-ic-um** або **-os-um**.

Суфікс -ic- вказує на максимальний ступінь окислення і відповідає в українських прикметниках суфіксам -н- (а), -єв- (а) або ов (а), **наприклад:** *acidum sulfur-ic-um* – сірчана кислота; *acidum barbitur-ic-um* – барбітурова кислота; *acidum fol-ic-um* – фолієва кислота.

Суфікс -os- вказує на низьку ступінь окислення і відповідає українському прикметнику з суфіксом -ист-(а); **наприклад:** *acidum sulfur-os-um* – сірчиста кислота; *acidum nitros-um* – азотиста кислота.

. Назви кислот

Acidum, in + прикметник

Категорії	Українська номенклатура	Nominativus singularis	Genetivus singularis	Приклади
-----------	-------------------------	------------------------	----------------------	----------

Кисневі кислоти	-на -ова -єва	-ic+um	-ic-i	Sulfuricum Сірчана (Сульфатна)
	-іста/иста -ітна	-os+um	-os-i	Sulfurosum Сірчиста (Сульфітна)
Безкисневі кислоти	-істоводнева -идна	hydro +основа+ic+um	-ic-i	Hydrosulfuricum сірководнева

Лексичний мінімум

Назви кислот

acidum, i n	кислота
ac. aceticum	оцтова кислота
ac. acetylsalicylicum	ацетилсаліцилова
ac. adenosintriphosphoricum	аденозінтрифосфорна (АТФ))
ac. citricum	лимонна
ac. lacticum	молочна
ac. formicicum	мурашина
ac. nitricum	азотна
ac. succinicum	бурштинова
ac. hydrochloricum	хлороводнева; соляна

Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу

впр. 1 стор.82 письмово.

впр. 7 письмово.

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 68-70.

впр. VI-VIII письмово.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №12

Латинська хімічна номенклатура: назви хімічних елементів, оксидів, основ, солей безоксигенових кислот, натрієвих та калієвих солей.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. — Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. — 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. — 2-ге вид., доопрац. і доповн. — Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. — 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. — 2-ге вид., доопрац. і доповн. — Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. — 96 с.
3. Lingua latina pharmaceutica=Фармацевтична латина: Lingua latina pharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. — Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. — 70 с.

; Мета заняття:

Практична:

- Знати генеральні фармацевтичні терміни, способи словотворення та типові структури найменувань лікарських засобів та препаратів, структуру та написання рецептів.
- Уміти транслітерувати українські назви хімічних елементів латинською мовою;
- Уміти перекладати назви хімічних елементів латинською мовою;;
- Уміти використовувати алгоритм утворення назв оксидів, пероксидів;
- Знати особливості утворення назв закисів латинською мовою;
- Уміти знаходити частотні відрізки в українських назвах хімічних елементів і грамотно транслітерувати їх латинською мовою.
- Знати алгоритм утворення найменувань аніонів в латинських назвах солей;
- Знати особливості утворення назв складних ефірів в латинській термінології.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови)

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (15хв),
2. Словниковий диктант та проведення самостійної роботи (25 хв)
3. Пояснення нового матеріалу (40 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання: повторення вивченого матеріалу Засвоїти матеріал §71-75.

впр. 2, стор. 89 письмово.

2. Перевірка засвоєної лексики § 72 с. 87-88, словниковий диктант та самостійна робота .

3. Пояснення нового матеріалу (за підручником)

Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, оксидів.

Всі латинські назви хімічних елементів – іменники сер. р. II відміни, окрім двох: *Sulfur, -uris* (n) (III відміна) – сірка, *Phosphorus, -i* (m) (m. p.) – фосфор. Хімічні символи походять від латинських назв елементів і відображають їх орфографічні особливості:

Ca – *Calcium*,

K – *Kalium*,

P – *Phosphorus*,

Fe – *Ferrum* та ін.

Слід запам'ятати орфографію наступних частотних відрізків з хімічним значенням:

hydr- (грец. *hydor* – «вода»), відображає наявність водороду, води або гідроксильної групи: *hydrocortisonum, -i* (n) – гідрокортизон;

hydrochloridum, -i (n) – гідрохлорид;

ox(y)- (грец. *oxys* – «кислий»),

oxolinum, -i (n) – оксолін;

peroxydum, -i (n) – пероксид.

Хімічний символ	Латинська назва	Українська назва
Al	<i>Aluminium, i n</i>	Алюміній
Ag	<i>Argentum, i n</i>	Срібло
As	<i>Arsenicum, i n</i>	Арсен
Br	<i>Bromum, i n</i>	Бром
B	<i>Borum, i n</i>	Бор
Ba	<i>Barium, i n</i>	Барій

Bi	<i>Bismuthum, i n</i>	Бісмут
C	<i>Carboneum, i n</i>	Карбон
Ca	<i>Calcium, i n</i>	Кальцій
Cl	<i>Chlorum, i n</i>	Хлор
Cu	<i>Cuprum, i n</i>	Мідь
F	<i>Fluorum, i n (лат.) seu Phthorum, i m (гр.)</i>	Фтор
Fe	<i>Ferrum, i n</i>	Залізо
H	<i>Hydrogenium, i n</i>	Гідроген
Hg	<i>Hydrargyrum, i n</i>	Ртуть
I	<i>Iodum, i n</i>	Йод
K	<i>Kalium, i n</i>	Калій
Li	<i>Lithium, i n</i>	Літій
Mg	<i>Magnesium, i n seu Magnium, I n</i>	Магній
Mn	<i>Manganum, i n</i>	Марганець
N	<i>Nitrogenium, i n</i>	Азот
Na	<i>Natrium, i n</i>	Натрій
O	<i>Oxygenium, i n</i>	Кисень
Pb	<i>Plumbum, i n</i>	Свинець
P	<i>Phosphorus, i m</i>	Фосфор
S	<i>Sulfur, uris n</i>	Сірка
Zn	<i>Zincum, i n</i>	Цинк

3. Назви оксидів

Назви оксидів складаються з двох слів: перше - найменування елемента (катиона) у род. відм. (неузгоджене означення), друге - групове найменування оксиду (аніон) у наз. відм. (відмінюється). Відрізок -оxu- вказує на присутність кисню, а приставки уточнюють структуру з'єднання:

oxydum, -i (n) – оксид; **peroxydum, -i (n)** – пероксид; **hydroxydum, -i (n)** – гідроксид.

ZnO	zinci oxydum	цинка оксид
H ₂ O ₂	hydrogenii peroxydum	водорода пероксид
Al(OH) ₂	aluminii hydroxydum	алюмінія гідроксид

Приклад назв оксидів:

4. Принципи утворення назв солей

Назви солей утворюють з двох іменників: найменування катиона, що стоїть на першому місці у род. відм., і найменування аніона, що стоїть на другому місці у назив. відм. Деякі назви ефірів утворені таким же чином.

Найменування аніонів утворюють шляхом приєднання до коренів латинських назв кислот стандартних суфіксів -as, -is, -idum.

З суфіксами -as та -is утворюють найменування аніонів в солях кислородних кислот, а з суфіксом -id-um – в солях безкислородних кислот. Найменування аніонів з суфіксами -as, -is – іменники III відміни чол. р., а найменування аніонів з суфіксом -id-um – іменники II відміни сер. р.

Найменування аніонів

Модель словарної форми		Род	Склонення	Приклади на латинському мові	Приклади на російському мові	
Nom	Gen.				суффікс	найменування аніонів
-as	-atis	m	III	sulfas, atis m	-ат	сульфат
-is	-itis	m	III	sulfis, itis m	-ит	сульфіт
-id-um	-id-i	n	II	sulfidum, i n	-ид	сульфід

Назви аніонів основних солей утворюються з префіксом sub-, а назви аніонів кислотних солей – з префіксом hydro-, наприклад: subgallas, -atis (m) – основний галлат; hydrocarbonas, -atis (f) – гідрокарбонат.

Приклади назв солей

Magnii sulfas – сульфат магнію.

Natrii nitris – натрія нітрат.

Platyphyllini hydrotartras – гідротартрат платифіліна.

Bismuthi subnitras – основний нітрат вісмуту.

Hydrargyri cyanidum – ціанід ртуті.

Cocaini hydrochloridum – гідрохлорид кокаїну.

Назви складних ефірів. Частотні відрізки в найменуваннях вуглеводневих радикалів.

1. Найменування вуглеводневих радикалів, утворені з суфіксом -yl, зазвичай входять до складу складного слова - назви лікарської речовини, наприклад: benzylpenicillinum, aethylmorphinum, acidum acetylsalicylicum.

2. Слід запам'ятати орфографію наступних частотних відрізків з хімічним значенням, що відображають наявність:

- meth**-метильної групи;
- aeth**-етильної групи;
- phen**-фенільної групи;
- benz**-бензольної групи.

3. Дуже рідко назви радикалів виступають як самостійні слова. У такому випадку вони закінчуються на -ium, -ii (n), наприклад: Methylii salicylas – метилсаліцилат (метильний ефір саліцилової кислоти); Phenylii salicylas – фенілсаліцилат (фенільний ефір саліцилової кислоти); Amylii nitris – амільнітрит (ізоамільний ефір азотної кислоти). Ці назви ефірів латинською мовою складаються з двох слів, а українською - з одного.

Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу

§ 213 впр. 3 письмово.

§ 216 впр. 4 письмово.

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 72-75.

впр. IX-XI письмово.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №13

Наукові й тривіальні назви лікарських препаратів. Номенклатура вітамінів. Назви гормональних і ферментних препаратів. Назви алкалоїдів та глікозидів. Назви вакцин, сироваток, анатоксинів.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толоч. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.
3. Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Мета заняття:

Практична:

- Закріпити знання з теми хімічна номенклатура..
- Знати генеральні фармацевтичні терміни, способи словотворення та типові структури найменувань лікарських засобів та препаратів.
- Вміти з'єднувати особливості написання найменувань та, частково, значень із зазначеними в їх склад регулярними частотними відрізками.
- Знати назви найуживаніших лікарських форм.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I.Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II.Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (25хв),

2. Введення нового матеріалу Фармацевтична термінологія (40 хв)

3. Виконання тренувальних вправ (15 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

Перевірка домашнього завдання § 72-75 впр. 7 письмово, повторити матеріал §71, обговорення помилок з мікроконтрольної роботи .

Пояснення нового матеріалу:

Фармацевтична термінологія – термінологія, яка застосовується в ФАРМАЦІЇ (від грецького “*pharmakon*” – «ліки») – отраслі наукових знань, присвячені виробництву, стандартизації, дослідженню, зберіганню та випуску лікарських засобів, які застосовуються для діагностики, профілактики та лікуванню хвороб. Протягом багатьох століть в європейській медицині у назвах лікарських засобів традиційно використовується латинська мова. Практично усі назви лікарських засобів є іменниками II відміни середнього роду на -um(-ium) та завжди пишуться з великої літери; напр. *Amidopyrinum*, *Validolum*.

при транслітерації

-враховуйте орфографію грецьких коренів;

-зверніть увагу на особливості транслітерації лікарських засобів, які закінчуються на –фарм, -ій, а;

Тривіальні найменування лікарських засобів та їх запис латинською та українською мовам:

Для зручності застосування в рецептах, на етикетках, в аптечній торгівлі використовуються тривіальні, тобто умовні назви лікарських засобів і речовин. (. Від лат *triviālis*, e- буденний, звичайний).

Тривіальні найменування, на відміну від наукових, не містять точної хімічної інформації, проте зручні і доступні завдяки своїй стислості. наприклад:

тривіальне найменування	Етакридін	Фенацетин
наукове найменування	лактат 2-етокси-6,9-діаміноакридін	1-етокси-4-ацетамінобензол

Тривіальні найменування лікарських засобів не перекладаються, а транслітеруються, тобто російські назви відрізняються від латинських тільки транскрипцією і відсутністю закінчення -um або -ium. Більшість латинських найменувань лікарських засобів являють собою іменники середнього роду II відміни із закінченням -um і наголосом на предостанньому складі:

корвалол	Corvalōlum, i n
атропін	Atropīnum, i n
дикаин	Dicaīnum, i n

Українським назвам на -ій, відповідають латинські іменники на -ium:

калій	Kalium, i n
камфоній	Camphonium, i n
хлороформ	Chloroformium, i n

Назви лікарських засобів жіночого роду із закінченням -а транслітеруються, як правило, без змін українською і латинською мовами:

камфора – Camphōra, ae f

Однак терміни, що закінчуються українською на -за, передаються на латинську мову іменниками середнього роду на -um:

глюкоза – Glucōsum, i n

Назви зарубіжних препаратів наводяться в прийнятій за кордоном англо-американської транскрипції - із закінченням -е або без нього (Nifedipine, Neomycin), які можна умовно латинізувати із закінченням -um. У родовому відмінку подібні найменування приймають закінчення -i:

Nifedipīn(um), i n – ніфедипін

Neomycīn(um), i n – неоміцин

Виняток становлять слова на -а, які в родовому відмінку змінюються на -ae:

Nom. sing.: No-spa – но-шпа

Gen. sing.: No-spae – но-шпи

Правила використання великих і малих літер в латинській фармацевтичній термінології.

З прописної (великої) літери в фармацевтичному найменуванні і в рецепті пишуться:	З маленької літери пишуться:
<ol style="list-style-type: none"> 1) назви лікарських засобів і речовин (Analginum, i n – анальгін; Saccharum, i n – цукор); 2) назви лікарських рослин (Chamomilla, ae f – ромашка); 3) назви хімічних елементів (Calcium, i n – кальцій); 4) рецептурні дієслівні формулювання (Miscel - Змішай); 5) початкове слово кожного нового рецептурного рядка; 6) початкове слово в назвах ліків на етикетках в аптечній торгівлі. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) назви лікарських форм (tabuletta, ae f – таблетка; oleum, i n – масло); 2) назви частин рослин (herba, ae f – трава); 3) назви аніонів солей (sulfas, ātis m – сульфат); 4) прикметники (Mentha piperita – м'ята перцева).

Іменники вода (aqua, ae f), кислота (acidum, i n), спирт (spiritus, us m), ефір (aether, ēris m), вітамін (vitaminum, i n), вугілля (carbo, ōnis m), глина (bolus, i f) пишуться з великої літери, якщо стоять на початку назви конкретної речовини, тобто у складі терміна:

Aqua destillata — дистильована вода;

Acidum sulfuricum — сірчана кислота;

Vitaminum A — вітамін А.

Назви препаратів, які включають в свій склад зазначення лікарської форми.

Найменування лікарської речовини чи рослини ставиться в родовий відмінок однини та пишеться з великої літери, напр. Solutio Imizini розчин імізіна, Tabulettae Analgini таблетки анальгіна, Unguentum Streptocidi-мазь стрептоцидова.

ЧАСТОТНІ ВІДРІЗКИ, ЯКІ ВКАЗУЮТЬ НА ХІМІЧНИЙ СКЛАД ПРЕПАРАТУ

-aeth -eth	Наявність етилової групи радикалу	Aethazolum Aethylmorphinum Ethoforme
-amin-	Наявність аміногрупи	Aminocainum
-barb-	Барбітурати (заспокійливі, снодійні, наркотичні засоби)	Barbital Barbinal
-benz-	Наявність ароматичного ядра в молекулі препарату	Benzotephum Benzonaphtholum
-chlor-	Наявність хлору	Chlorohex
-hydr(o)-	Наявність кисню	Dehydrocholin
-meth(yl)- -met-	Наявність метилового або метиленового радикала	Methyltestosteronum Metanol
-naphth- -phth-	1) Нафта 2) Наявність нафталанового ядра	Naphthalanum Naphthyzinum
-phen- -fen-	Наявність фенолу або фенолену	Phenasolum Phenaminum Fenisan
-oxy-	Наявність кисню, кислий	Oxystin
-phosph-	Наявність фосфору і його сполук	Phosphothiaminum Cytosphan
-sulf-	Наявність сірки (антимікробні, сульфаніламід)	Sulfamidyl Sulphanilamide
-thi(o)- -ti(o)-	Наявність атому сірки, утворює назви тиосолей і тиокислот	Thionembutal Tioctan
-yl-	Суфікси у назвах вуглеводневих такислотних радикалів	Amylii nitris Methylum methylicus, a, um salicylicus, a, um
-(a)z- -(a)zid- -(a)zol- -(a)zin-	Наявність азотогрупи	Ampazin Amiprazid Evazol Aminazinum

ЧАСТОТНІ ВІДРІЗКИ ТЕРАПЕВТИЧНОГО, АНАТОМІЧНОГО, ФІЗІОЛОГІЧНОГО ТА ФАРМАКОЛОГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

- aesth(es)-	Анестезуючий, знеболюючий препарат	Anaesthesīnum Anaestheticin
- andr- - vir- - test- - ster-	Препарати чоловічих статевих гормонів та їх аналоги	Androfort Virormone Testolutin Sterandryl
- angi- - vas-	Спазмолітичні препарати, судинорозширювальні та судинозахисні	Anginal Nitrangin Vasolan
- alg- - dol-	Знеболювальні препарати, анальгетики	Analgīn Panadolūm
- allerg-	Протиалергійні препарати	Allergan
- ap- - apis-	Препарати з бджолої отрути й інші продукти, що виробляють бджоли	Ariphōrum Apisarthrōnum
- asthm(at)-	Препарати проти астматичної дії	Antasthmin Antasthman Asthmatōlum
- bil-	Жовчогінні засоби	Biletan Biligrafin Bilamid
- cid-	Засоби антибактеріальної дії	Bilocid Streptocīdum
- cillin-	Антибіотики-пеніциліни	Ampicillīnum Bicillīnum – 5 Oxacillinum Penicillin V
- chol-(col-)	Жовчогінні засоби	Allochōlum Cholagōlum Cholosāsūm
- cor- - card-	Серцево-судинні препарати	Corglycōnum Cordarone
- cut- - derm(at)-	Препарати проти шкірних захворювань	Cutivitol Dermatōlum
- dorm- - somn- - hypn-	Снотворні, заспокійливі засоби седативні,	Dormīcum Somnotropon Hypnofer

- noct— sed- - stress- - tranqu- - zepam-		Noctivāne Sedalgin Anastress Tranquisan Nitrazepāmum
- flog- - phlog-		Floginax Phlogex
- gastr-	Засоби для лікування шлункових захворювань	Gastropharm
- haem(at)- (-aem-)	Препарати, які очищують кров, стимулюють кровотворення, виготовлені з крові	Haemostimulīnum Haematogenum
- myc(et)- - myc(et)in- - fung-	Антибіотики – похідні грибка Streptomyces; Протигрибкові засоби	Laevomycefīnum Streptomycīnum Mycoseptin Nitrofungin
- nephr- - ren-	Препарати для лікування захворювання нирок; вказує на походження препарату	Nephridin Renex Renostypticīnum
- pancr-	Препарати підшлункової залози	Pancreatīnum
- py(o)-	Антисептичні засоби	Pyocīdum Pyoran
- pyr-	Антипіретики, засоби проти гарячки	Antipyrīnum Pyrameīnum
- thyr(eo)- - tyr-	Препарати щитовидної залози	Thyreoidīnum Diodthyrosīnum Dityrin
- ur-	Діуретики, сечогінні засоби для лікування захворювань сечових шляхів	Uregit Novurit
- vip(e)r-	Препарати зміїної отрути	Viperalgin Vipratox

- vir-	Противірусні препарати, препарати отруйних тваринних виділень	Virosol Virofral
- vit-	Комбінований препарат вітамінів	Undevitum Polyvitaplex

Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу § 176 впр. 4 письмово.

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

- а) підведення підсумків, виставлення оцінок
 б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 76-84.
 впр. III-V письмово.
 Вивчити лексику §83-84.
 Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №14

Ботанічна номенклатура. Граматичні моделі ботанічних назв. Фармацевтичні назви рослин

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

4. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
5. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література

Мета заняття:

Практична:

- Закріпити знання з теми назви лікарських препаратів..
- Знати генеральні фармацевтичні терміни, способи словотворення та типові структури найменувань лікарських засобів та препаратів.
- Вміти з'єднувати особливості написання найменувань та, частково, значень із зазначеними в їх склад регулярними частотними відрізками.
- Знати назви найуживаніших лікарських форм.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (25хв),
2. Введення нового матеріалу Фармацевтична термінологія (40 хв)
3. Виконання тренувальних вправ (15 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

Перевірка домашнього завдання § 76-84 впр. 1 письмово, повторити матеріал § 79, обговорення помилок мікроконтрольної роботи .

Пояснення нового матеріалу:

Лікарські засоби, приготовані на основі рослинної сировини, займають велике місце в лікарській терапії. У останні роки надзвичайно просунулася вперед фітотерапія (лікування зборами з цілющих трав) і гомеопатична практика, препарати якої готуються також здебільшого на основі продуктів рослинного, або тваринного походження.

Назви рослин в номенклатурі лікарських засобів

Як відомо, наукою, яка вивчає рослини, є ботаніка, наукою ж, що вивчає лікарські рослини, є фармакогнозія. У ботаніці кожна рослина має повну систематичну назву, що складається, як правило, з двох слів: назви роду, до якого належить вид, і наступного за ним видового епітета, наприклад: *Atropa belladonna* – красавка беладона; *Valeriana officinalis* – валеріана лікарська; *Mentha piperita* – м'ята перцева. У рецептурі і фармакогнозії для позначення сировини вживаються скорочені назви. Скорочення проводяться не довільно, а згідно з такими правилами:

- використовують тільки родові найменування, якщо лікувальний ефект має тільки один представник даного роду, або всі представники одного роду мають однакові лікувальні властивості: *radices Valerianae* – коріння валеріани; *herba Leonuri* – трава пустирника;

- використовують тільки видовий епітет, якщо його виражено іменником і якщо кілька видів, що належать до одного й того ж роду, надають різну лікувальну дію: *flores Chamomillae* – квітки ромашки; *herba Absinthii* – трава полину;

- не скорочується повне ботанічне найменування, якщо видовий епітет виражено прикметником і кілька представників одного роду мають лікувальні властивості: *folia Menthae piperitae* – листя м'яти перцевої; *sirupus Rubi idaei* – малиновий сироп.

У ботанічній номенклатурі назви рослин можуть сходити до різних мов, приймаючи, проте, при цьому латинізовану форму. Переважна більшість їх – грецького походження, менше – з латини.

Слова-назви лікарських рослин є у всіх відмінах латинської мови, крім п'ятої: *Urtica, aef* – кропива, I відм.; *Leonurus, im* – пустирник, *Rheum, in* – ревінь, обидва II відм.; *Digitalis, isf* наперстянка, III відм.; *Quercus, usf* – дуб, IV відм. У останньому прикладі ми не помилилися з позначенням роду. Вам потрібно буде запам'ятати таке правило:

N.B.! Всі назви дерев і більшості чагарників в латинській мові є іменниками жіночого роду: *Eucalyptus, if* – евкالیпт (дерево); *Crataegus, if* – глід (чагарник).

При найменуваннях лікарської рослинної сировини і продуктів первинної обробки рослин:

- слід завжди пам'ятати, що всі назви органів і частин рослин у рецептурі і в номенклатурі сировини слід вживати у множині. Виняток становлять два слова: «кора» і «трава», сукупне значення яких добре виражають форми однини.

- при цьому слід враховувати, що найменування масел будуються по-різному, залежно від типу сировини, з якої виходить продукт. Якщо виробничим матеріалом є кісткові плоди, найменування їх вживаються в термінах в родовому відмінку множини: *oleum Olivarum* – оливкова олія (досл. «масло оливок»), *oleum Persicorum* – персикове масло (досл. «масло персиків»), але *oleum Helianthi* – соняшникова олія (досл. «масло соняшника»).

Назви органів і частин рослин

bacca, aef	ягода
cortex, icism	кора
flos, floris m	квітка
folium, in	лист
fructus, usm	плід
gemma, aef	брунька
herba, aef	трава
radix, icisf	корінь
rhizoma, atism	корневище
semen, inism	сім'я

Назви лікарських рослин

Absinthium, in	полин (гіркий)
Aloe, esf	алоє
Althaea, aef	алтей
Belladonna, aef	беладона
Betula, aef	береза
Calamus, im	аїр
Calendula, aef	нагідки
Chamomilla, aef	ромашка
Convallaria, aef	конвалія
Crataegus, if	глід
Eucalyptus, if	евкالیпт

Ephedra, aef	хвойник
Helianthus, im	соняшник
Hippophae, esf	обліпіха
Farfara, aef	мати-й-мачуха
Frangula, aef	крушина
Clycyrrhiza, aef	солodka
Hyoscyamus, im	блекота
Hypericum, in	звіробій
Leonurus, in	пустирник
Linum, in	льон
Mentha(ae) piperita	м'ята перцева
Millefolium, in	деревій
Myrtillus, im	чорниця
Quercus, usf	дуб
Plantago, inisf	подорожник
Rheum, in	ревінь
Rosa, aef	шипшина
Salvia, aef	шавлія
Schizandra, aef	лимонник
Strychnos, if	челебуха
Taraxacum, in	кульбаба
Tormentilla, aef	перстач
Urtica, aef	кропива
Valeriana, aef	валеріана
Viburnum, in	калина

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 85-86 впр. 2, 3, 5, письмово, підготуватися до контрольної роботи з фармацевтичної термінології та підсумкового модульного контролю, повторити матеріал.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

II СЕМЕСТР

Тематичний план практичних занять

1. III відміна іменників. Загальні відомості..
2. Чоловічий рід іменників III відміни. Винятки з правил про рід. Словотворення. Грецькі дублети іменників чоловічого роду 3 відміни. Деякі рецептурні скорочення.
3. Жіночий рід іменників III відміни. Винятки з правила про рід. Грецькі дублети іменників жіночого роду III відміни. Деякі рецептурні скорочення.
4. Середній рід іменників III відміни. Винятки з правил про рід. Грецькі дублети іменників середнього III відміни. Деякі рецептурні скорочення.
5. Особливості відмінювання деяких іменників III відміни.
6. Латинська хімічна номенклатура: утворення назв солей оксигеновмісних кислот і складних ефірів.
7. Прикметники III відміни. (Прикметники 2 групи). Суфікси прикметників III відміни
8. Діеприкметники теперішнього часу активного стану у фармацевтичній термінології. Ступені порівняння прикметників. Уживання ступенів порівняння прикметників у ботанічній номенклатурі.
9. Утворення та вживання умовного способу дієслова. Дієслово *fiō, fieri*. Дієслівні формулювання з дієсловом *fiō, fieri*.
10. Іменники IV відміни. Іменники V відміни.
11. Числівник. Латино-грецькі словотвірчі елементи числівникового походження у назвах препаратів. Прислівники та займенники, які вживаються в рецептурі.
12. Рідкі лікарські форми (*Formae medicamentorum fluidae*)
13. М'які лікарські форми (*Formae medicamentorum molles*)
14. Тверді лікарські форми (*Formae medicamentorum solidae*)
15. Диференційований залік

ТЕМА №1
Іменники III відміни. Загальні відомості.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толоч. — Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. — 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. — 2-ге вид., доопрац. і доповн. — Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. — 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. — 2-ге вид., доопрац. і доповн. — Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. — 96 с.
3. *Lingualatinapharmaceutica*=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. — Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. — 70 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми прикметники I-ї групи;
- Сформувати вміння
 - визначати іменники III відміни;
 - визначати тип іменників III відміни;
 - узгоджувати прикметники I-II відмін з іменниками III відмін;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)
3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Medicusamicuset servusaegrotōrumest. – Лікар – товариш і раб хворих.

Amōrisvulnussanatidem, quifacit. – Любовну рану зцілює той, хто її завдає.

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «Прикметники 1-ї групи»
- Перевірка домашнього завдання (с. 74, впр. VI, VII, VIII). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

III відміна іменників

До III відміни належать іменники всіх родів, які в Gen.Sing мають закінчення *-is*, а у Nom.Sing. різні закінчення.

Відмінкові закінчення

	Sing.			Plur.		
	m	f	n	m	f	n
Nom.	Os, or, o, er es	s,x,do, go,io	en, us, ur, ma, l	es	es	a, ia
Gen.	is	is	is	um (ium)	um (ium)	um (ium)
Dat.	i	i	i	ibus	ibus	ibus
Acc.	em	em	=Nom.	es	es	=Nom
Abl.	e(i)	e(i)	e(i)	ibus	ibus	ibus

Іменники 3-ї відміни можна розділити на 3 типи:

1) **Приголосний:** нерівноскладові слова, що мають у Gen. sg. на один склад більше ніж в Nom.sg. і основа яких закінчується на один приголосний.

Наприклад: *libertas, libertātis (3:4)*; *virgo, virgīnis (2:3)*; *tempus, tempōris (2:3)*.

А також такі іменники: *mater, matris*; *pater, patris*; *frater, fratris*; *juvĕnis, juvenis*; *canis, canis*; *parens, parentis*.

N.B! Іменники середнього роду мають закінчення **-a** у мн., Gen.pl – **um**.

2) **Голосний:** іменники середнього роду, що закінчуються в Nom. sg. на **-e, -al, -ar**.

Наприклад: *rete, retis*; *animal, animalis*; *exemplar, exemplaris*.

N.B! Nom.pl. – **ia**, Gen.pl – **ium**, Abl.sing – **i**

3) **Мішаний:** іменники чоловічого і жіночого родів (N.B! Gen.pl – **ium**):

- рівноскладові (з однаковою кількістю складів в nom. і gen. sg.): *nubes, nubis (2:2)*; *canalis, canalis (2:2)*
- нерівноскладові, основа яких закінчується на групу приголосних: *pars, partis*; *urbs, urbis*;

3. Виконання тренувальних вправ (30 хв.). Підручник: с. 82, впр. I (усно), с. 83, впр. III (усно), с. 84, впр. IV (письмово), VI (усно).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 47-51

- Вивчити лексичний мінімум (§52-53), знати нові слова (§47)
 - С. 84, впр. V, VII (письмово), с. 85, впр. 2 (письмово)
- в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №2

Чоловічий рід іменників III відміни. Винятки з правил про рід. Словотворення. Грецькі дублети іменників чоловічого роду з відміни. Деякі рецептурні скорочення.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.
3. Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми III відміна іменників;
- Вивчити словникову форму іменників III відміни чоловічого роду;
- Вивчити парадигму відмінювання іменників III відміни;
- Зазначити принципи узгодження;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина – організаційний момент.

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Plenusventernonstudetlibenter. – Повний живіт не вчиться хоче.

Optimum medicamentum quies est. – Найкращі ліки – спокій.

I. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «III відміна іменників»

- Перевірка домашнього завдання (С. 84, впр. V, VII, с. 85, впр. 2). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.

- Самостійна робота з теми «III відміна іменників» (10 хвилин)

2. Пояснення нового матеріалу (20 хвилин)

Іменники чоловічого роду III відміни

Відмінкові закінчення

<i>Nom.Sing.</i>	<i>Gen.Sing.</i>	<i>Приклади</i>
-o	-onis	<i>pulmo, onis m</i> – легеня
	-inis	<i>homo, inis m</i> – людина
-or	-oris	<i>buccinators, oris m</i> – щічний м'яз
-os	-oris	<i>flos, floris m</i> – квітка
-er	-tris	<i>venter, trism</i> – черевце, черево
	-eris	<i>vomer, eris m</i> – леміш
	-eris	<i>ureter, eris m</i> – сечівник
-es (нерівно складові)	-itis	<i>polpes, it is m</i> – надколінок
	-etis	<i>paries, etis m</i> – стінка
	-edis	<i>pes, pedis m</i> – стопа
-ex	-icis	<i>apex, icis m</i> – верхівка

Винятки щодо роду

Жіночий рід	Середній рід
<i>gaster, trisf</i> – шлунок <i>mater, trism</i> – мати/мозкова оболонка	<i>cor, cordis n</i> – серце <i>os, ossis n</i> – кістка <i>os, oris n</i> – рот <i>tuber, eris n</i> – горб

3. Виконання тренувальних вправ (30 хвилин). Підручник: с. 89, впр. I, II (письмово), с. 90, впр. IV, V, VI(усно).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 54-55.
- Вивчити лексичний мінімум (§56), знати нові слова (§55, 56)

- С. 90, впр. VII (письмово), с. 89, впр. III (узгодити та провідмінити словосполучення у Nom.Sing., Nom.Pl., Gen.Sing., Gen.Pl.), с. 91, впр. 2 (письмово)
в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №3

Жіночий рід іменників III відміни. Винятки з правила про рід. Грецькі дублети іменників жіночого роду III відміни. Деякі рецептурні скорочення.

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. III : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.
3. Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина:
Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріал з теми III відміна іменників чоловічого роду;
- Вивчити словникову форму іменників III відміни жіночого роду;
- Вивчити парадигму відмінювання іменників III відміни;
- Зазначити принципи узгодження;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)
3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент.

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Doctrīnamultīplex, veritasuna. – Учення різноманітні, істина – одна.

Invinoveritas, inaquasanitas. – У вині – істина, у воді – здоров'я.

Repetitio est mater studiorum. – Повторення – мати навчання.

I. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «III відміна іменників чоловічого роду»
- Перевірка домашнього завдання (с. 90, впр. VII, с. 89, впр. III, с. 91, впр. 2). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

Іменники жіночого роду III відміни

Відмінкові закінчення

<i>Nom.Sing.</i>	<i>Gen.Sing.</i>	<i>Приклади</i>
-as	-atis	<i>extremitas, atis f</i> – кінець
-es	-is	<i>pubes, is f</i> – лобок
-is	-is	<i>auris, is f</i> – вухо
	-idis	<i>glottis, idis f</i> – голосник
-us	-udis	<i>incus, udis f</i> – коваделко
-s		<i>frons, frontis f</i> – лоб
-x	-icis	<i>radix, icis f</i> – корінь
	-gis	<i>phalanx, ngis f</i> – фаланга
-do	-inis	<i>longitude, inis f</i> – довжина
-go	-inis	<i>cartilage, inis f</i> – хрящ
-io	-onis	<i>Sergio, onis f</i> – виділення

Винятки щодо роду

Чоловічий рід		Середній рід	
<i>otlas, ntism</i>	атлант, перший хребець	<i>vas, vasis n</i>	судина
<i>sanguis, inism</i>	кров	<i>pancreas, atis n</i>	підшлункова залоза
<i>axis, ism</i>	вісь, другий хребець		
<i>canalis, ism</i>	канал		
<i>unguis, ism</i>	ніготь		
<i>dens, dentism</i>	зуб		
<i>larynx, ngism</i>	гортань		
<i>pharynx, ngism</i>	глотка		
<i>thorax, acism</i>	грудна клітка		
<i>соссух, ygism</i>	куприк		
<i>hallux, ucism</i>	великий палець стопи		
<i>fornix, icism</i>	склепіння		
<i>varix, icism</i>	венозний вузол		
<i>tendo, inis m</i>	сухожилок		
<i>margo, inis m</i>	край		

3. Виконання тренувальних вправ (30 хв.). Підручник: с. 95, впр. I (письмово), с. 96, впр. III (письмово), V(усно), с. 97, впр. VIII (усно).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 58-59.

- Вивчити лексичний мінімум (§60), знати нові слова (§58, 59)

- с. 95, впр. II (узгодити та провідміняти словосполучення у Nom.Sing., Nom.Pl., Gen.Sing., Gen.Pl.), с. 97, впр. VI, VII, IX (письмово)

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №4

Середній рід іменників III відміни. Винятки з правил про рід. Грецькі дублети іменників середнього III відміни. Деякі рецептурні скорочення.

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.

2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. III : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., допрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.

2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., допрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.

3. Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина:
Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми III відміна іменників жіночого роду;
- Вивчити словникову форму іменників III відміни середнього роду;
- Вивчити парадигму відмінювання іменників III відміни;
- Зазначити принципи узгодження;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент.

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Doctrīnamultīplex, veritasuna. – Учення різноманітні, істина – одна.

Invinoveritas, inaquasanitas. – У вині – істина, у воді – здоров'я.

Repetitio est mater studiorum. – Повторення – мати навчання.

I. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «III відміна іменників чоловічого роду»
- Перевірка домашнього завдання (с. 90, впр. VII, с. 89, впр. III, с. 91, впр. 2). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.

1.4. Словниковий диктант за лексичним мінімумом § 95, 96 (5 хвилин)

1. Пояснення нового матеріалу (35 хвилин)

2. 1. До середнього роду III відміни відносяться слова з наступними закінченнями:

Nom.sing	Gen.sing	Пример	Перевод
-us -	or+ is	corpus, oris n	тіло
-us -	- er + is	glomus, eris n	клубок
-us -	- ur + is	crus, cruris n	голінь; ніжка
- en	- in +is	foramen, inis n	отвір
- ar	- ar + is	calcar, aris n	шпора
- ma	- at + is	trauma, atis n	пошкодження
- ut	- it + is	caput, itis n	голова
- ur	- or + is	femur, oris n	стегно
- al	- al + is	animal, alis n	тварина
-e	- is	rete, is n	сітка
- c	- ct + is	lac, lactis n	молоко

NB! 1. Слова на –us зістрічаються не тільки в середньому роді, але і в жіночому. Відрізняються вони тільки по Gen.sing.: основа іменників середнього роду закінчується на –г; основа іменників жіночого роду – на –t или –d:

Incus, udis f (наковальня) *tempus, oris n* (висок; час)

Senectus, utis f (старість) *glomus, eris n* (клубок)

Вийнятки за родом:

Ren, renis m почка

Lien, lienis m селезінка

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 58-59.
- Вивчити лексичний мінімум (§65), знати нові слова (§63, 64)
- с. 100, впр. II (узгодити та провідміняти словосполучення у Nom.Sing., Nom.Pl., Gen.Sing., Gen.Pl.), с. 97, впр. VI, VII, IX (письмово)

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №6

Латинська хімічна номенклатура: утворення назв солей оксигеновмісних кислот і складних ефірів.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толлок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.
3. *Lingualatinapharmaceutica*=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Мета заняття:

Практична:

- Знати генеральні фармацевтичні терміни, способи словотворення та типові структури найменувань лікарських засобів та препаратів, структуру та написання рецептів.
- Уміти транслітерувати українські назви хімічних елементів латинською мовою;
- Уміти перекладати назви хімічних елементів латинською мовою;
- Знати алгоритм утворення назв кислот латинською мовою;
- Уміти використовувати алгоритм утворення назв оксидів, пероксидів;
- Знати особливості утворення назв закисів латинською мовою;
- Уміти знаходити частотні відрізки в українських назвах хімічних елементів і грамотно транслітерувати їх латинською мовою.
- Знати алгоритм утворення найменувань аніонів в латинських назвах солей;
- Знати особливості утворення назв складних ефірів в латинській термінології.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови)

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (15хв),
2. Словниковий диктант та проведення самостійної роботи (25 хв)
3. Пояснення нового матеріалу (40 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання: повторення вивченого матеріалу Засвоїти матеріал § 188 – 190.
§ 198 впр. 2 письмово.
§ 201 впр. 2 письмово.
2. Перевірка засвоєної лексики § 191 с.233-234, словниковий диктант та самостійна робота № 21 за посібником .
3. Пояснення нового матеріалу (за підручником)

Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів.

Всі латинські назви хімічних елементів – іменники сер. р. II відміни, окрім двох: *Sulfur, -uris* (n) (III відміна) – сірка, *Phosphorus, -i* (m) (м. р.) – фосфор. Хімічні символи походять від латинських назв елементів і відображають їх орфографічні особливості:

Ca – *Calcium*,

K – *Kalium*,

P – *Phosphorus*,

Fe – *Ferrum* та ін.

Слід запам'ятати орфографію наступних частотних відрізків з хімічним значенням:

hydr- (грец. *hydor* – «вода»), відображає наявність водороду, води або гідроксильної групи: *hydrocortisonum, -i* (n) – гідрокортисон;

hydrochloridum, -i (n) – гідрохлорид;

ox(y)- (грец. *oxys* – «кислий»), позначає наявність кислороду:

oxylidinum, -i (n) – оксилідин;

oxolinum, -i (n) – оксолін;

peroxidum, -i (n) – пероксид.

2. Назви кислот

Латинські назви кислот складаються з іменника ***acidum, -i* (n)** – «кислота» та узгодженого з ним прикметника 1-ї групи. До основи найменування кислотоутворюючого елемента додається суфікс ***-ic-um*** або ***-os-um***.

Суфікс -ic – вказує на максимальний ступінь окислення і відповідає в українських прикметниках суфіксам -н- (а), -єв- (а) або ов (а), **наприклад:** acidum sulfur-ic-um – сірчана кислота; acidum barbitur-ic-um – барбітурова кислота; acidum fol-ic-um – фолієва кислота.

Суфікс -os – вказує на низьку ступінь окислення і відповідає українському прикметнику з суфіксом -ист-(а); **наприклад:** acidum sulfur-os-um – сірчиста кислота; acidum nitros-um – азотиста кислота.

3. Назви оксидів

Назви оксидів складаються з двох слів: перше - найменування елемента (катіона) у род. відм. (неузгоджене означення), друге - групове найменування оксиду (аніон) у наз. відм. (відмінюється). Відрізок -оxu- вказує на присутність кисню, а приставки уточнюють структуру з'єднання:

oxydum, -i (n) – оксид; **peroxydum, -i (n)** – пероксид; **hydroxydum, -i (n)** – гидроксид.

ZnO	zinci oxydum	цинка оксид
H ₂ O ₂	hydrogenii peroxydum	водорода пероксид
Al(OH) ₂	aluminii hydroxydum	алюмінія гидроксид

Приклади назв оксидів:

4. Принципи утворення назв солей

Назви солей утворюють з двох іменників: найменування катіона, що стоїть на першому місці у род. відм., і найменування аніона, що стоїть на другому місці у назив. відм. Деякі назви ефірів утворені таким же чином.

Найменування аніонів утворюють шляхом приєднання до коренів латинських назв кислот стандартних суфіксів -as, -is, -idum.

З суфіксами -as та -is утворюють найменування аніонів в солях кислородних кислот, а з суфіксом -id-um – в солях безкислородних кислот. Найменування аніонів з суфіксами -as, -is – іменники III відміни чол. р., а найменування аніонів з суфіксом -id-um – іменники II відміни сер. р.

Найменування аніонів

Модель словарної форми		Род	Склонення	Примеры на латинском языке	Примеры на русском языке	
Nom	Gen.				суффикс	наименование анионов
-as	-atis	m	III	sulfas, atis m	-ат	сульфат
-is	-itis	m	III	sulfis, itis m	-ит	сульфит
-id-um	-id-i	n	II	sulfidum, i n	-ид	сульфид

Назви аніонів основних солей утворюються з префіксом sub-, а назви аніонів кислих солей – з префіксом hydro-, наприклад: subgallas, -atis (m) – основний галлат; hydrocarbonas, -atis (f) – гидрокарбонат.

Приклади назв солей

Magnii sulfas – сульфат магнія.

Natrii nitris – натрія нітрат.

Platyphyllini hydrotartras – гидротартрат платифіліна.

Bismuthi subnitras – основний нітрат вісмута.

Hydrargyri cyanidum – ціанід ртуті.

Cocaini hydrochloridum – гидрохлорид кокаїну.

Назви складних ефірів. Частотні відрізки в найменуваннях вуглеводневих радикалів.

1. Найменування вуглеводневих радикалів, утворені з суфіксом -yl, зазвичай входять до складу складного слова - назви лікарської речовини, наприклад: benzylpenicillinum, aethylmorphinum, acidum acetylsalicylicum.

2. Слід запам'ятати орфографію наступних частотних відрізків з хімічним значенням, що відображають наявність:

- а) **meth**-метильної групи;
- б) **aeth**-етильної групи;
- в) **phen**-фенільної групи;
- г) **benz**-бензольної групи.

3. Дуже рідко назви радикалів виступають як самостійні слова. У такому випадку вони закінчуються на -ium, -ii (n), наприклад: *Methylī salicylas* – метилсаліцилат (метиловий ефір саліцилової кислоти); *Phenylī salicylas* – фенілсаліцилат (феніловий ефір саліцилової кислоти); *Amylī nitris* – амільнітрит (ізоаміловий ефір азотної кислоти). Ці назви ефірів латинською мовою складаються з двох слів, а українською - з одного.

Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу

§ 213 впр. 3 письмово.

§ 216 впр. 4 письмово.

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

- а) підведення підсумків, виставлення оцінок
- б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 217.
§ 219 впр. 1, 3, 4 письмово.
Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №7-8

*Прикметники III відміни. (Прикметники 2 групи). Суфікси прикметників III відміни
Дієприкметники теперішнього часу активного стану у фармацевтичній термінології.
Ступені порівняння прикметників. Уживання ступенів порівняння прикметників у
ботанічній номенклатурі.*

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

- 1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
- 2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
- 3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
- 4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

- 1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
- 2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
- 3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми III відміна іменників середнього роду;
- Вивчити словникову форму прикметників III відміни;
- Вивчити парадигму відмінювання прикметників III відміни;
- Зазначити принципи узгодження прикметників III відміни з іменниками;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)
3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент.

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

I. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «III відміна іменників середнього роду»
- Перевірка домашнього завдання (с. 90, впр. VII, с. 89, впр. III, с. 91, впр. 2). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.
- Самостійна робота з теми «III відміна іменників середнього роду» (10 хвилин)

Пояснення нового матеріалу :

Прикметники III відміни, тобто другої групи, залежно від кількості родових закінчень, поділяються на три підгрупи:

1. Прикметники з трьома родовими закінченнями:

- er (m), - is (f), - e (n).

Напр.: silvester, tris, tre	лісовий
acer, acris, acre	гострий
paluster, tris, tre	болотяний

2. Прикметники з двома родовими закінченнями:

- is (m, f), - e (n).

Напр.: officinālis, e	аптечний
-----------------------	----------

solubīlis, e	розчинний
vernālis, e	весняний

3. Прикметники з одним закінченням, однаковим для всіх трьох родів. В Nom. sing. вони закінчуються на - r, - s, - x.

Напр.: par, paris	рівний
recens, ntis	свіжий
simplex, ĩcis	простий

Прикметники з одним закінченням записуються у словнику як іменники III відміни – повна форма називного відмінка однини і закінчення родового відмінка однини разом із частиною основи.

Основу прикметників з трьома і двома родовими закінченнями визначають шляхом відкидання закінчення – ĩs у називному відмінку однини прикметника жіночого роду, напр.:

Nominatīvus	Основа
silvester, tris, tre	silvestr-
acer, acris, acre	acr-
paluster, tris, tre	palustr-

Основу прикметників з одним родовим закінченням визначають за родовим відмінком однини, відкинувши закінчення – ĩs, напр.:

Nominatīvus	Genetīvus	Основа
par,	paris	par-
recens,	recentis	recent-
simplex,	simplĩcis	simplĩc-

Прикметники III відміни всіх трьох підгруп відмінюються як іменники голосного типу III відміни.

Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи. Узгоджене означення.

Морфологічна і синтаксична структура дво- і кількаслівного анатомічного терміна з різними типами означень. Поточний тестовий контроль.

Іменники I відміни. Лексика. Вирази. Греко – латинські еквіваленти. Грецькі іменники I відміни. Найбільш вживані прийменники з Acc. і Abl.

Зразки відмінювання прикметників III відміни

1. Acer, acris, acre – гострий

Causus	Singulāris			Plurālis	
	m	f	n	m,f	n
Nom.	acer	acris	acre	acres	acria
Gen.	acris	acris	acris	acrium	acrium
Dat.	acri	acri	acri	acrĭbus	acrĭbus
Acc.	acrem	acrem	acre	acres	acria
Abl.	acri	acri	acri	acrĭbus	acrĭbus

2. Aequālis, e – рівний

Casus	Singularis		Plurālis	
	m, f	n	m, f	n
Nom.	aequālis	aequāle	aequāles	aequalia
Gen.	aequālis	aequālis	aequalium	aequalium
Dat.	aequāli	aequāli	aequalibus	aequalibus
Acc.	aequālem	aequāle	aequāles	aequalia
Abl.	aequāli	aequāli	aequalibus	aequalibus

3. Simplex, ĩcis – простий

Casus	Singularis		Plurālis	
	m, f	n	m, f	n
Nom.	simplex	simplex	simplices	simplicia
Gen.	simplicis	simplicis	simplicium	simplicium
Dat.	simplici	simplici	simplicibus	simplicibus
Acc.	simplicem	simplex	simplices	simplicia
Abl.	simplici	simplici	simplicibus	simplicibus

Найуживаніші суфікси прикметників III відміни

1. Суфікси –ālis, –ār(is), приєднані до основи іменників, утворюють прикметники, які мають значення належності, відношення. Наприклад: medicinālis, e – медичний; vernālis, e – весняний.

2. Прикметники із суфіксами – ĩlis, -bĩlis) виражають можливість, здатність (вони приєднуються до дієслівної основи теперішнього часу). Наприклад: solubĩlis, e – розчинний; volatĩlis, e – летючий, легкий, facĩlis, e – легкий (до виконання).

3. Прикметники із суфіксами –ēns(is) мають значення належності до певної місцевості, регіону. Наприклад: argvēnsis, e – польовий; chinēnsis, e – китайський.

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 58-59.
- Вивчити лексичний мінімум (§65), знати нові слова (§63, 64)
- с. 100, впр. II (узгодити та провідміняти словосполучення у Nom.Sing., Nom.Pl., Gen.Sing., Gen.Pl.), с. 97, впр. VI, VII, IX (письмово)

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №10

Іменники IV відміни. Іменники V відміни.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.

2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.

3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми III відміна іменників середнього роду;
- Вивчити словникову форму прикметників III відміни;
- Вивчити парадигму відмінювання прикметників III відміни;
- Зазначити принципи узгодження прикметників III відміни з іменниками;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)
3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент.

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

I. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «III відміна іменників середнього роду»
- Перевірка домашнього завдання (с. 90, впр. VII, с. 89, впр. III, с. 91, впр. 2). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.

Пояснення нового матеріалу:

ЧЕТВЕРТА ВІДМІНА ІМЕННИКІВ (DECLINATIO QUARTA)

До IV відміни належать іменники чоловічого роду із закінченням –us в Nom. et Gen. sing. і середнього роду із закінченням –u в Nom. sing. та –us в Gen. sing., напр.: processus, us m – відросток; textus, us m – тканина (гіст.); cognu, us n – ріг, ріжок.

Відмінкові закінчення п'яти відмін

Відмінки	Перша	Друга	Третя	Четверта	П'ята
f m	n	mf	n	m n	F

Singulāris

Nom.	-ā	-us; -er-um; -on	різні	різні	-us	-u	-es
Gen.	-ae	-i	-i	-is	-is	-us	-us
Dat.	-ae	-o	-o	-i	-i	-ui	-u
Acc.	-am	-um	=Nom. -em(-im)	=Nom. -um	=Nom. -um	=Nom. -em	
Abl.	-ā -ō	-ō	-e(i)	-e(i)	-u	-u	-ē

Plurālis

Nom.	-ae	-i	-a	-es	-a(ia)	-us	-ua	-es
Gen.	-ārum	-ōrum		-um(ium)	-uum	-ērum		
Dat.	-is -is		-ībus	-ībus	-ēbus			
Acc.	-as	-os	-a	-es	-a(ia)	-us	-ua	-es
Abl.	-is -is	-is	-ībus	-ībus	-ēbus			

Відміна	Gen.sing.	Приклади
I - ae	costa, ae f	ребро
II - i	nervus, i m	
	labium, i n	нерв
		губа
III - is	apex, īcis m	
	radix, īcis f	
	forāmen, īnis n	верхівка
		корінь
		отвір
IV - us	arcus, us m	
	genu, us n	дуга
		коліно
V - ei	facies, ēi f	поверхня, лице

ВИНЯТКИ З ПРАВИЛА ПРО РІД ІМЕННИКІВ IV ВІДМІНИ

До жіночого роду належать іменники: acus, us f – голка; manus, us f – рука, кисть; Quercus, us f – дуб; domus, us f – дім.

Зразки відмінювання

ductus, us m – протока; genu, us n - коліно

	Singulāris	Plurālis
Nom.	ductus	genu
Gen.	duct-us	gen-us
Dat.	duct-ui	gen-u
Acc.	duct-um	gen-u
Abl.	duct-u	gen-u

Ä Примітка. Спочатку іменники IV відміни в Dat. et Abl. plur. мали закінчення –ībus, яке з плином часу під впливом III відміни змінилося на –ībus. Своє первісне закінчення –ībus

зберегли лише деякі іменники 4-ої відміни, зокрема ті, основа котрих співпадає з основою іменників III відміни, напр.:

III відміна

arx, arcis f – фортеця

pars, partis f – частина

До таких іменників IV відміни належать: acus, us f – голка; artus, us f – суглоб; partus, us f – пологи; Quercus, us f – дуб.

IV відміна

arcus, arcus m – дуга

partus, partus m – пологи

СУФІКСАЛЬНЕ УТВОРЕННЯ ІМЕННИКІВ IV ВІДМІНИ

Багато іменників IV відміни чоловічого роду утворенні шляхом додавання до основи супіна суфікса –us, напр.:

audītus, us m – слух (від audio, audītum, -īre – слухати)

partus, us m – пологи, роди (від pario, partum, -ēre – родити)

plexus, us m – сплетення (від plecto, plexum, -ēre – плести)

pulsus, us m – пульс (від pello, pulsum, -ēre – бити, штовхати)

sensus, us m – відчуття (від sentio, sensus, -īre – відчувати)

textus, us m – тканина (від texo, textum, -ēre – ткати)

tactus, us m – дотик, відчуття на дотик (від tango, tactum, -ēre – торкатися)

visus, us m – зір (від video, visum, -ēre – бачити)

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 58-59.

- Вивчити лексичний мінімум (§65), знати нові слова (§63, 64)

- с. 100, впр. II (узгодити та провідмінити словосполучення у Nom.Sing., Nom.Pl., Gen.Sing., Gen.Pl.), с. 97, впр. VI, VII, IX (письмово)

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №11

Числівник. Латино-грецькі словотвірчі елементи числівникового походження у назвах препаратів. Прислівники та займенники, які вживаються в рецептурі.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.

2. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под. общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.

3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.]— К. : Медицина, 2008. — 360 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.

2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми III відміна іменників середнього роду;
- Вивчити словникову форму прикметників III відміни;
- Вивчити парадигму відмінювання прикметників III відміни;
- Зазначити принципи узгодження прикметників III відміни з іменниками;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент.

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

I. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «III відміна іменників середнього роду»
- Перевірка домашнього завдання (с. 90, впр. VII, с. 89, впр. III, с. 91, впр. 2). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.

Пояснення нового матеріалу:

Числівник (Nomennumerāle)

Латинські числівники діляться на чотири розряди:

- 1. **кількісні** (відповідають на питання скільки?) – *numeralia cardinalia*
- 2. **порядкові** (котрий?) – *numeralia ordinalia*
- 3. **розподільні** (по скільки?) – *numeralia distributiva*
- 4. **числівники-прислівники** (скільки разів?) – *numeralia adverbial*

ЦИФРИ		ЧИСЛІВНИКИ	
<i>Араб-ські</i>	<i>Римські</i>	<i>Кількісні</i>	<i>Порядкові</i>
1	I	unus, una, unum (один, одна, одне)	primus, a, um (перший, перша,

			перше)
2	II	duo, duae, duo	secundus (alter), a, um
3	III	tres, tria	tertius, a, um
4	IV	quattuor	quartus, a, um
5	V	quinque	quintus, a, um
6	VI	Sex	sextus, a, um
7	VII	Septem	septīmus, a, um
8	VIII	Octo	octāvus, a, um
9	IX	Novem	nonus, a, um
10	X	Decem	decimus, a, um
11	XI	undecim	undecīmus, a, um
12	XII	duodecim	duodecīmus, a, um
13	XIII	tredecim	tertius(a, um)decīmus, a, um
14	XIV	quattuordecim	quartus(a, um)decīmus, a, um
15	XV	quindecim	quintus(a, um)decīmus, a, um
16	XVI	Sedecim	sextus(a, um)decīmus, a, um
17	XVII	septendecim	septīmus(a, um)decīmus, a, um
18	XVIII	duodeviginti	duodevicesīmus, a, um
19	XIX	undeviginti	undevicesīmus, a, um
20	XX	viginti	vicesīmus, a, um
21	XXI	viginti unus seu unus et viginti	vicesīmus primus seu unus et vicesīmus
22	XXII	viginti duo seu duo et viginti	vicesīmus alter seu alter et vicesīmus, a, um
23	XXIII	viginti tres seu tres et viginti	vicesīmus tertius seu tertius et vicesīmus, a, um
28	XXVIII	duodetriginta	duodetricesīmus, a, um
29	XXIX	undetriginta	undetricesīmus, a, um
30	XXX	triginta	tricesīmus, a, um
40	XL	quadraginta	quadragesīmus, a, um
50	L	quingenta	quingagesīmus, a, um
60	LX	sexaginta	sexagesīmus, a, um
70	LXX	septuaginta	septuagesīmus, a, um
80	LXXX	octoginta	octogesīmus, a, um
90	XC	nonaginta	nonagesīmus, a, um
100	C	centum	centesīmus, a, um
200	CC	ducenti, ae, a	ducentesīmus, a, um
300	CCC	trecenti, ae, a	trecentesīmus, a, um
400	CD	quadringenti, ae, a	quadringentesīmus, a, um
500	D	quingenti, ae, a	quingentesīmus, a, um
600	DC	sescenti, ae, a	sescentesīmus, a, um
700	DCC	septingenti, ae, a	septingentesīmus, a, um
800	DCCC	octingenti, ae, a	octingentesīmus, a, um
900	CM	nongenti, ae, a	nongentesīmus, a, um
1000	M	mille	millesīmus, a, um
2000	MM (IIM)	duo milia	bis millesīmus, a, um
3000	IIIM	tria milia	ter millesīmus, a, um
4000	IVM	quattuor milia	quater millesīmus, a, um
1000000	IXI	decies centena milia	decies centies millesīmus

Кількісні числівники в основному не відмінюються. Відмінюються лише:

- 1) **unus, a, um** – тільки в однині;
- 2) **duo, duae, duo; tres, tria** – тільки у множині;
- 3) сотні (від двохсот до дев'ятисот включно як прикметники 1 – 2 відмін);
- 4) **milia** – тисячі (**mille** – не відмінюється) як іменники середнього роду голосного типу 3 відміни у множині.

Порядкові числівники відмінюються як прикметники I-II відмін.

III. Заключна частина заняття:(5 хвилин)

- а) підведення підсумків, виставлення оцінок
 - б) подача домашнього завдання
- Засвоїти матеріал § 135 впр. 1-2 усно, впр. 3-8 письмово.
Вивчити матеріал § 126-134.
Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №12

Рецепт. Виписування рецептів на рідкі лікарські форми. Скорочення в рецептах.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., допрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., допрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.
3. *Lingualatinapharmaceutica*=Фармацевтична латина:
Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Мета заняття:

Практична:

- Знати структуру назв ліків та їх вживання в рецептах;
- Уміти використовувати ці назви при виписуванні рецептів;
- Уміти візуально визначати в назві лікарського засобу частотні відрізки;
- Знати порядок слів у багатослівному фармацевтичному терміні.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (15хв),
2. Словниковий диктант та проведення самостійної роботи (25 хв)
3. Пояснення нового матеріалу (40 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання: повторення вивченого матеріалу:

Засвоїти матеріал § 217.

§ 219 впр. 1, 3, 4 письмово.

2. Перевірка засвоєної лексики § 217, словниковий диктант та самостійна робота № 23 за посібником для самостійних робіт для студентів медичних факультетів. 15 хв.

3. Пояснення нового матеріалу: (за підручником).

Рідкі лікарські форми (*Forma medicamentorum fluidae*)

Розчини (*Solutiones, -um*) - це рідка лікарська форма, отримана шляхом розчинення одного або декількох лікарських речовин в розчиннику. Розчини є універсальною лікарською формою, оскільки їх можна застосовувати зовнішньо, парентерально і всередину, дія настає швидше, а вплив - найповніший.

Розчин складається з основної речовини (*basis*), на дію якої розраховує лікар, і розчинника (*constituens*). Залежно від розчинника розчини розрізняють: водні, спиртові і олійні. Як розчинники найчастіше застосовують очищену воду (*aquapurificata*), а також спирт етиловий (*spiritusaethylicus*), рідкі олії (*oleumAmygdalarum, oleumPersicorum, oleumHelianthi, oleumVaselinum* і ін).

Розчини для зовнішнього застосування (*Solutiones ad usum externum*)

До форм для зовнішнього застосування відносять розчини для промивання, полоскання, обмивання, спринцювання, змазування, для тампонів, компресів, пульверизації, інгаляції, клізм, примочок, як очні, вушні і носові краплі. Розчини виписують двома способами - розгорненим і скороченим. У розгорненій формі вказують найменування всіх інгредієнтів і їх маси. Спочатку перераховують назви лікарських речовин, потім розчинник. Масу порошків виражають в грамах, об'єм рідин - в мілілітрах. Пропис закінчують вказівкою - змішай, дай, познач "Misc. Da. Signa" (M.D.S.) та способом прийому.

Приклад рецепту.

Виписати 500 мл розчину хлораміну (*Chloraminum*). Призначити для дезинфекції рук.

Rp.: Chloramini 10,0
Aq. pur. ad 500 ml
M.D.S. Для дезінфекції рук

Частка “ad” означає “до”, її застосовують при розгорненому пропису і означає, що розчинник слід додати до речовини, яка розчиняється, в кількості, необхідній для отримання загальної маси вписаного розчину.

При вписуванні розчинів скороченим способом після Rp.: вказують лікарську форму в родовому відмінку (solutionis), потім назву лікарської речовини, концентрацію і об'єм розчину. Далі слідує - видай, познач (D.S.) і спосіб застосування.

Приклади рецептів.

Виписаний вище рецепт може бути оформлений таким чином:

1. Концентрація розчину виражена у відсотках (%):

Rp.: Sol. Chloramini 2% 500 ml

D.S. Для дезінфекції рук

2. Концентрація розчину виражена у вигляді співвідношення:

Rp.: Sol. Chloramini (1:50) 500 ml

D.S. Для дезінфекції рук

3. Концентрація розчину виражена у масово-об'ємному відношенні («ex» - означає «з розрахунку» - скільки грамів речовини необхідно для приготування розчину):

Rp.: Sol. Chloramini ex 10,0 500 ml

D.S. Для дезінфекції рук

Очні краплі (Oculoguttae, -arum)

Очні краплі - це розчини, призначені для введення в кон'юнктивальний мішок. Розчинники для очних крапель: вода для ін'єкцій (Aqua pro injectionibus), oleum Amygdalarum, oleum Persicorum. Очні краплі випишують розгорненим і скороченим способом об'ємом 5-20 мл.

Приклад рецепту.

Виписати 10 мл 2% розчину ацеклідину (Aceclidinum) в очних краплях. Призначити по 2 краплі 3 рази на день в обидва ока.

Розгорнений спосіб:

Rp.: Aceclidini 0,2

Aq. pro injectionibus ad 10 ml

M.D.S. Очні краплі. По 2 краплі 3 рази

на день в обидва ока

Скорочений спосіб:

Rp.: Sol. Aceclidini 2% 10 ml

D.S. Очні краплі. По 2 краплі 3 рази на

Лікарські форми для ін'єкцій (Formae medicamentorum pro injectionibus)

До лікарських форм для ін'єкцій відносяться водні і олійні розчини, суспензії, емульсії, а також порошки і таблетки, які розчиняють в стерильному розчиннику безпосередньо перед застосуванням.

Розчини для ін'єкцій (Solutiones pro injectionibus)

Розчини для ін'єкцій - рідка лікарська форма, призначена для парентерального ведення (під шкіру, в м'язи, у вену). Розчинниками для більшості лікарських речовин, призначених для парентерального введення, можуть бути: вода для ін'єкцій (Aq. pro injectionibus), ізотонічний розчин натрію хлориду (solutionis Natrii chloridi isotonicae), персикова олія (oleum Persicorum), оливкова олія (oleum Olivarum), розчин глюкози 5% (solutionis Glucosi), спирт етиловий 20-30% (spiritus aethylicus). Обов'язковою вимогою до розчинів для ін'єкцій є стерильність. Прописують їх скороченим і розгорненим способом.

Приклади рецептів:

Виписати 500 мл розчину, що містить 5% глюкози (Glucosum). Призначити для введення під шкіру.

Скорочений спосіб:

Rp.: Sol. Glucosi 5% 500 ml

Sterilisetur!

D.S. Ввести під шкіру 100 мл

Розгорнений спосіб:

Rp.: Glucosi 25,0

Aq. pro injectionibus ad 500 ml

M.Sterilisetur!

D.S. Ввести під шкіру 100 мл

Виписати 200 мл 0,25% розчину новокаїну (Novocainum). Розчинник - ізотонічний розчин натрію хлориду (Solutio Natrii chloridi isotonicae). Призначити для інфільтраційної анестезії.

Розгорнений спосіб:

Rp.: Novocaini 0,5

Natrii chloridi 1,8

Aq. pro injectionibus ad 200 ml

M.Sterilisetur!

D.S. Для інфільтраційної анестезії

Напівскорочений спосіб:

Rp.: Novocaini 0,5

Sol. Natrii chloridi isotonicae ad 200 ml

M.Sterilisetur!

D.S. Для інфільтраційної анестезії

Виписати 10 ампул, що містять по 20 мл 40% розчину глюкози (Glucosum). Призначити по 1 мл під шкіру.

Rp.: Sol. Glucosi 40% 20 ml

D.t.d. N. 10 in ampull

S. По 20 мл внутрішньовенно повільно.

Виписати 10 ампул, що містять по 0,25 г добутаміну (Dobutamini). Вміст однієї ампули розчинити в 500 мл 5% розчину глюкози вводити внутрішньовенно крапельно зі швидкістю 20 крапель на хвилину.

Rp.: Dobutamini 0,25

D.t.d. N. 10 in ampull.

S. Вміст однієї ампули розчинити у 500 мл 5% розчину глюкози, вводити внутрішньовенно крапельно зі швидкістю 20 крапель на хвилину.

Розчини для внутрішнього застосування (Solutiones ad usum internum)

Мікстури (Mixturae, -arum)

Мікстура - рідка лікарська форма, що є сумішшю різних лікарських засобів у розчиннику або суспендованих рідинах.

Найчастіше розчинники мікстурах - це вода очищена (aqua purificata).

Мікстури призначають ложками - столовими, десертними (призначають дітям від 4 до 10

років), чайними (призначають дітям до 4-х років), що містять відповідно 15, 10, 5 мл рідини. Виписуються розгорненим способом на 12 прийомів. Після Рр.: вказують лікарські речовини розчинник, розраховуючи дозу на 12 прийомів. Далі вказують - змішай, дай, познач (M.D.S.) і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати мікстуру, яка містить кофеїн-бензоат натрію (Coffeinum-natrii benzoas) в дозі 0,1 г і натрію бромід (Natrii bromidum) в дозі 0,5 г. Призначити по 1 столовій ложці 3 рази на день.

Rp.: Coffeinum-natrii benzoatis 1,2
Natrii bromidi 6,0
Aq. pur. ad 180 ml
M.D.S. По 1 столовій ложці 3 рази на день

Краплі (Guttae, -arum)

Краплі - це рідка лікарська форма, призначена для внутрішнього або зовнішнього застосування у вигляді крапель. У краплях можна призначати розчини, настойки, рідкі екстракти. Розчинником для розчинів найчастіше є вода очищена (aqua purificata), інколи - спирт етиловий (spiritus aethylicus), в окремих випадках - ефір медичний (aether medicinalis) та також олії.

При температурі 20 °C 1 мл води очищеної містить 20 крапель, 1 мл олії - 30 крапель, 1 мл спирту - 50 крапель, 1 мл ефіру - 60 крапель. Вписують краплі об'ємом 5-50 мл, доза на 1 прийом 10-20 крапель. Прописують краплі на 30 прийомів. Після Рр.: вказують лікарські речовини, їх масу з розрахунку на 30 прийомів, розчинник об'ємом на 30 прийомів, далі зазначають - змішай, дай, познач (M.D.S.) та спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати папаверину гідрохлорид (Papaverini hydrochloridum) в дозі 0,02 г в краплях всередину. Призначити по 10 крапель на прийом.

Розрахунок: краплі виписуються на 30 прийомів. Папаверину гідрохлориду необхідно узяти $0,02 \cdot 30 = 0,6$ г. Кількість крапель розраховують виходячи з того, що розчинника необхідно узяти: $10 \cdot 30 = 300$ крапель, у 1 мл води міститься 20 крапель, а 300 крапель в мілілітрах це: $300 : 20 = 15$ мл

Rp.: Papaverini hydrochloridi 0,6
Aq. pur. ad 15 ml
M.D.S. Приймати по 10 крапель 3 рази на день

Настойки (Tincturae, -arum)

Настойка - це спиртова, спиртоводна, спиртоєфірна витяжка з лікарської рослинної сировини. Настойки відносять до галенових препаратів та стійких лікарських форм.

Краплямі виписують на 30 прийомів, об'ємом 5-30 мл. Найчастіше, зважаючи на те, що настойки є офіційними, їх виписують у кількості, яка дорівнює кількості призначених на прийом крапель. Прописуючи настойку, після Рр.: вказують лікарську форму (Tincturae), назву лікарської рослини, загальний об'єм в мл. Далі - видай, познач (D.S.) і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати настойку полину (*Absinthium*) у краплях всередину. Призначити по 20 крапель 3 рази на день до їди.

Розрахунок: настойки виписують на 30 прийомів, доза на 1 прийом - 20 крапель, отже, загальний об'єм настойки складе: $20 \cdot 30 = 600$ крапель. 1 мл спиртної рідини містить 50 крапель, отже 600 краплин – це: $600 : 50 = 12$ мл

Rp.: Tinct. Absinthii 12 ml
D.S. По 20 крапель 3 рази на день до їди

Або скороченим способом

Rp.: Tinct. Absinthii 20 ml
D.S. По 20 крапель 3 рази на день до їди.

Екстракти (Extracta, -orum)

Екстракт - це концентрована витяжка з лікарської рослинної сировини. Розрізняють: Рідкі екстракти (*extracta fluida*), Густі екстракти (*extracta spissa*), Сухі екстракти (*extracta sicca*).

Екстрагуючою рідиною найчастіше є вода, іноді спирт різної концентрації. При оформленні рецепту обов'язково указувати консистенцію екстракту. Сухі екстракти дозуються в одиницях маси (г) і виписуються в капсулах, порошках, супозиторіях і таблетках. Рідкі екстракти дозують в краплях. Екстракти це галенові офіційні лікарські препарати, які виписують скороченим способом. У рецептах їх виписують на 30 прийомів (3 рази на день на 10 днів) або стільки мілілітрів, скільки крапель на один прийом призначено. При виписуванні рідкого екстракту після Rp.: вказують лікарську форму, назву рослини, з якої приготований екстракт, кількість препарату у мілілітрах. Далі - дай, познач (D.S.) і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати 25 мл рідкого екстракту жостеру (*Frangula*). Призначити по 25 крапель 3 рази на день.

Rp.: Extr. Frangulae fluidi 25 ml
D.S. По 25 крапель 3 рази на день

Настої і відвари (Infusa, -orum et Decocta, -orum)

Настій - це рідка лікарська форма, водна витяжка з рослинної лікарської сировини. Настої готують з м'яких часток рослин (листя, кольорів, трави).

Відвар - це рідка лікарська форма, водна витяжка з грубих часток рослин (кори, коріння, кореневищ). Настої і відвари готують шляхом екстракції рослинної сировини на воді при температурі $+100^{\circ}\text{C}$ (настої - 15 хвилин, відвари - 30 хвилин). Настої і відвари призначають всередину у вигляді мікстур ложками (столовими, десертними, чайними), прописуючи на 12 прийомів.

Виписують настої і відвари тільки скороченим способом. Після Rp.: вказують лікарську форму (*infusi* або *decocti*), потім обов'язково указують частину рослини, з якої готують настій або відвар, і назву рослини. Далі вказують кількість сировини в грамах на весь об'єм і загальну масу готової лікарської форми. Далі - видай, познач (D.S.) і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати настій трави горицвіту (*herbae Adonis vernalis*) 0,5 г pro dosi. Призначити по 1 столовій ложці 3 рази на день.

Розрахунок: трави горицвіту на приготування настою буде потрібно (на 12 прийомів):
 $0,5 \cdot 12 = 6,0$ г

Об'єм настою, якщо призначати столовими ложками, складе: $15 \cdot 12 = 180$ мл

Rp.: Inf. *herbae Adonidis vernalis* ex 6,0 180 ml

D.S. По 1 столовій ложці 3 рази на день

Якщо до складу мікстури, що складається з настою або відвару, додають настійку, то розрахунок всіх вхідних в неї компонентів проводять на 12 прийомів. У такому випадку настій або відвар є основою і тому випикується на першому місці, як базис, і немає необхідності додавати воду очищену.

Приклад рецепту.

Виписати настій з кореня валеріани (*radix Valerianae*) 0,5 г pro dosi, додати настійку пустирника (*Leonurus*) 25 крапель pro dosi.

Розрахунок: кореня валеріани на приготування настою буде потрібно (на 12 прийомів)
0,5 $\square \square 12 = 6$ г

Об'єм настою, якщо призначати столовими ложками, складе: 15мл $\square 12 = 180$ мл

Загальна маса настійки пустирника складає: 25 крап $\square 12 = 300$
крапель настійки (спиртова витяжка) в мілілітрах, необхідно: 300 крап : 50крап = 6 мл.

Rp.: Inf. *rad. Valerianae* ex 6,0 180 ml

Tinct. *Leonuri* 6ml

M.D.S. По 1 столовій ложці 3 рази на день

При випикуванні настою або відвару для зовнішнього застосування виходять з необхідної концентрації, яка виражається співвідношенням маси лікарської сировини в грамах до спільного об'єму в мілілітрах.

Приклад рецепту.

Виписати відвар кори дуба (*Quercus*) в співвідношенні 1:10 для полоскання горла.

Rp.: Dec. *corticis Quercus* ex 20,0 200 ml

D.S. Застосовувати для полоскання горла

Збори (Species, -erum)

Збори - лікарська форма, що являє собою суміш декількох видів різаної, крупноподрібненої або суцільної лікарської рослинної сировини, іноді з додаванням солей, ефірних олій або

інших лікарських речовин. Лікарська рослинна сировина у зборах є висушеною, щоб при заварюванні або кип'ятінні екстрагувались діючі речовини.

Збори - недозована лікарська форма. Виписують їх масою від 50,0 до 200,0 г. При виписуванні рецепту після Rp.: пишуть лікарську форму, назву збору і загальну масу в грамах. Далі - видай, познач (D.S.) і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати 100 г протиастматичного збору. Призначити для спалювання і вдихання.

Rp.: Specierum Antiasthmaticarum 100,0

D.S. Для спалювання і вдихання під час нападу бронхіальної астми

Виписати 100 г збору, що містить квіти календули (Flores Calendulae) 30 г, трави шавлії (Herb. Salviae) 30 г, квіти ромашки (Flores Chamomillae) 40 г. Одну чайну ложку збору заварити 1 склянкою окропу, настоювати як чай, процідити, а після охолодження полоскати ротову порожнину.

Rp.: Flor. Calendulae Antiasthmaticarum 100,0

Herb. Salviae ana 30,0

Flor. Chamomillae 40,0

M.f.spec.

D.S. Одну чайну ложку збору заварити 1 склянкою окропу, настоювати як чай, процідити, а після охолодження полоскати ротову порожнину.

Слизи (Mucilagines, -um)

Слизами є дисперсні системи, в яких найдрібніші частки речовин, що є гідрофільними колоїдами, утворюють з водою стійкі комплекси. Застосовують: крохмальний слиз (Mucilago Amyli), слизаравійської камеди (Mucilago Gummi Arabici), слиз абрикосової камеди (Mucilago Gummi Armeniacaе), слиз насіння льону (Mucilago seminum Lini), слиз кореня алтея (Mucilago radice Althaeae).

Слизи застосовують частіше як corrigens у мікстурах або клізмах для попередження подразнюючої дії.

До мікстур слизи додають в кількості 10-30 %, у клізми - до 50 % від загального об'єму. Усі слизи офіційні. При виписуванні вказують назву і масу в мілілітрах.

Приклади рецептів.

Виписати мікстуру на 6 прийомів, яка містить хлоралгідрат (Chlorali hydras) 0,5 г pro dosi і крохмальний слиз (Mucilago Amyli). Призначити по 1 столовій ложці 3 рази на день.

Rp.: Chlorali hydratis 3,0

Mucil. Amyli 20,0

Aq.pur. ad 90 ml

M.D.S. По 1 столовій ложці 3 рази на день

Виписати 100 мл розчину для лікарської клізми, яка містить 1,5 г хлоралгідрату (Chlorali hydras) та крохмальний слиз (Mucilago Amyli) порівну з водою. Призначити для однієї лікарської клізми після очисної.

Rp.: Chlorali hydratis 2,0
Mucil. Amyli
Aq. pur. āā 50 ml
M.D.S. Дялоднієїлікарськоїклізмипіслячисноїклізми

Сиропи (Sirupi, -orum)

Сиропи - густуваті, прозорі рідини для внутрішнього вживання, в яких концентрація цукру становить 64%. В менш концентрованих (нижче 64%) розчинах розвивається мікрофлора, в більш концентрованих сироплах цукор випадає в осад. Усі сиропи офіціальні.

Сироп лікарський - це рідка лікарська форма, призначена для внутрішнього застосування, є розчином лікарської речовини в концентрованому розчині цукру.

Сиропи розрізняють смакові і лікарські. Смакові: цукровий сироп (sirupus simplex), вишневий сироп (sirupus Cerasi), малиновий сироп (sirupus Rubi idaei), мандариновий сироп (sirupus Citri unshiu). Лікарські сиропи : алтейний сироп (sirupus Althaeae), сироп ревеню (sirupus Rhei), сироп шипшини (sirupus fructum Rozae).

Сиропи виправляють смак лікарських речовин (corrigenс у мікстурах). При їх виписуванні вказують назву і об'єм та додають до мікстур в кількості 5-20% від загального об'єму. Для спрощення розрахунку, як corrigenс до мікстур припустимо додавати 20-24 мл сиропу.

Приклад рецепту.

Виписати кофеїн-бензоат натрію (Coffeinum-natrii benzoas) 0,1 г pro dosi в мікстурі з простим сиропом. Призначити по 1 десертній ложці 3 рази на день.

Rp.: Coffeinum-natrii benzoatis 1,2
Sir. simpl. 24 ml
Aq. pur. ad 120 ml
M.D.S. По 1 десертній ложці 3 рази на день

Емульсії (Emulsa, -um; emulsiones, -um)

Емульсії – це рідка лікарська форма, що є дисперсною системою, де дисперсійне середовище - вода, а дисперсна фаза - олія. Емульсії застосовують для внутрішнього і зовнішнього застосування.

Розрізняють емульсії з насіння і олійні. Для емульсій використовують насіння з багатим вмістом олії: насіння солодкого мигдалю (semen Amygdali dulcis), насіння маку (semen Papaveris), насіння гарбуза (semen Cucurbitae), співвідношення насіння і води становить 1:10. При виписуванні розгорненим способом вказують назву насіння, його вагу, воду і загальний об'єм емульсії. Далі пишуть: змішай, зроби емульсію (M.f.emuls.), видай, познач (D.S.) і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати емульсію з 20 г насіння солодкого мигдалю. Призначити по 1 столовій ложці 3 рази на день.

Rp.: Sem. Amygdali dulcis 20,0
Aq. pur. ad 200 ml
M.f.emuls.

D.S. По 1 столовій ложці 3 рази на день

Цей же рецепт можна виписати скорочено:

Rp.: Emuls. sem. Amygdali dulcis ex 20,0 200 ml

D.S. По 1 столовій ложці 3 рази на день

Олійні емульсії складаються з олії, емульгатора та води. Для олійних емульсій застосовують: мигдалеву олію (oleum Amygdalarum), персикову олію (oleum Persicorum), касторову олію (oleum Ricini), вазелінову олію (oleum Vaselini). Як емульгатор застосовують: желатозу (gelatosa), абрикосову камедь (gummi Armeniacaе), арабійську камедь (gummi Arabicum), жовток курячого яйця (vitellum ovi). В олійній емульсії на 2 частки олії беруть 1 частку емульгатора і 17 часток води. В рецепті після Rp.: вказують назву олії, емульгатор, води і їх об'єм. Далі: змішай, зроби емульсію (M.f.emuls.), видай, познач і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати емульсію виготовлену з 20 г касторової олії. Прийняти всередину за 30 хвилин столовими ложками.

Rp.: Ol. Ricini 20,0

Gelatosae 10,0

Aq. pur. 170 ml

M.f.emuls.

D.S. Прийняти столовими ложками протягом півгодини

Цей же рецепт можна виписати скороченим способом.

Rp.: Emuls. ol. Ricini ex 20,0 200 ml

D.S. Прийняти столовими ложками протягом півгодини

Суспензії (Suspensiones, -um)

Суспензія – це рідка лікарська форма, що є дисперсною системою, де тверда речовина суспендована в рідині. Суспензії утворюються в тих випадках, коли лікарська речовина нерозчинно в рідині. Дисперсійна середа - це вода, рослинні олії та інш, а дисперсна фаза - частки твердих лікарських речовин. Суспензії застосовують для внутрішнього, зовнішнього і парентерального застосування. При розгорненому способі після Rp.: вказують всі компоненти (у родовому відмінку однини) та їх маси. Далі пишуть - змішай, зроби суспензію (M.f.susp.), дай, познач (D.S.) і вказують спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати 50 мл стерильної суспензії на вазеліновій олії (oleum Vaselini), що містить 0,5% трихомонациду (Trichomonacidum). Призначити для введення в сечовий міхур по 10 мл. Перед вживанням збовтати.

Rp.: Trichomonacidi 0,25

Olei Vaselini ad 50 ml

M.f.suspensio

Sterilisetur!

D.S. Вводити в сечовий міхур по 10 мл, перед вживанням збовтати

Скороченим способом суспензію можна виписати, коли дисперсійною середою в ній є вода. Після Rp.: вказують лікарську форму (Suspensionis), лікарську речовину (у родовому відмінку однини), концентрацію суспензії і її масу. Далі - видай, познач (D.S.) і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати 5 мл водної суспензії 2,5% гідрокортизону ацетату (Hydrocortisoni acetatis).
Виписати 5 флаконів. Призначити для введення в нижньощелепний суглоб. Перед вживанням збовтати.

Rp.: Suspensionis Hydrocortisoni acetatis 2,5% 5 ml

D.t.d.N. 5

S. Вводити в нижньощелепний суглоб по 5 мл, попередньо збовтати.

Елексири (Elixiria, -orum)

Це прозорі, ароматні рідини, які є водно-спиртовими розчинами лікарських речовин. Еліксири призначають для внутрішнього вживання ложками і краплями, іноді додають до бальзаму мірку для дозування.

Rp.: Elixiris pectoralis 25 ml

D.S. По 30 крапель всередину 4 рази на день

Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу: § 219 впр. 5, 6 письмово-за підручником.

Виконання додаткових вправ:

Перекладіть рецепти українською мовою:

1. Rp.: Tabulettas Ephedrīni hydrochlorīdi 0,025 numĕro 10.

Da. Signa: По 1 таблетці 1-2 рази на день

2. Rp.: Tabulettas Dimecolīni 0,025 obductas numĕro 50

Da. Signa. По 1 таблетці 2 рази на день.

3. Rp.: Amidopyrīni 0,25

Coffeīni-natrii benzoātis 0,1

Da tales doses numĕro 10 in tabulettis

Signa: По 1 таблетці 3 рази на день

4. Rp.: Ephedrīni hydrochlorīdi

Dimedrōli ana 0,025

Misce, fiat pulvis

Detur tales doses numĕro 10

Signa: По 1 порошку 3 рази на день

5. Rp.: Pulvĕris Xeroformii subtilissīmi 10,0

Misce. Da. Signa: Присипка

6. Rp.: Ferri reducti 1,0

Detur tales doses numĕro 15 in capsūlis gelatinōsis

Signa: По 1 капсулі 3 рази на день після їди

7. Rp.: Cortīcis Frangūlae

Foliōrum Menthae piperītae

Rhizomātis cum radicībus Valeriānae ana 15,0

Misce, fiant species

Detur in saccūlo chartaceo

Signĕtur: 1 столову ложку заварити склянкою кип'ятку, настояти 20 хв., процідити. Приймати по півсклянки 2 рази на день.

8. Rp.: Speciērum antiasthmaticārum 100,0
Da. Signa. Під час приступів бронхіальної астми курити, як цигарку.

9. Rp.: Granulōrum Orāzi 100,0
Da. Signa: По 1 чайній ложці гранул 3 рази на день під час їди.

10. Rp.: Granulōrum Aethazōli-natrii pro infantibus 60,0
Da. Signa: Розчинити гранули в свіжокип'яченій воді, підігрітій до 30-40⁰С, періодично взбовтувати протягом 30 хв.
Дітям у віці 3-4 р. – 15 мл через кожні 4 години.

11. Rp.: Dragee Aminazīni 0,025 numēro 12
Da. Signa: По 1 драже 2 рази на день

12. Rp.: Membranūlas ophthalmicas cum Neomycīni sulfate 0,0012 numēro 30.
Da. Signa: Класти в кон'юнктивальний мішок по 1 плівці 2 рази на день.

13. Rp.: Dragee "Hendevītum" numēro 50
Da. Signa: По 2 драже на день.

14. Rp.: Tabulettas Furadonīni 0,03 enterosolubīles pro infantibus numēro 20.
Da. Signa: По 1 таблетці 3 рази на день.

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 222 впр. 2, 4, 5, 6, 7 письмово, підготуватися до контрольної роботи з фармацевтичної термінології та підсумкового модульного контролю, повторити матеріал.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №13

Рецепт. Виписування рецептів на м'які лікарські форми. Скорочення в рецептах.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.
2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., доопрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.

3. *Lingualatinapharmaceutica*=Фармацевтична латина:
Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Метазаняття:

Практична:

- Повторення та закріплення вивченого матеріалу з теми «Фармацевтична термінологія»
- Актуалізація знань з теми структура та правила написання рецептів, генеральних фармацевтичних термінів.
- Уміти візуально визначати в назві лікарського засобу частотні відрізки;
- Знати порядок слів у багатослівному фармацевтичному терміні.
- Вміти виписувати рецепти на м'які лікарські форми

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (15хв),
2. Словниковий диктант та проведення самостійної роботи (25 хв)
3. Пояснення нового матеріалу (40 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання: повторення вивченого матеріалу:

Засвоїти матеріал § 217.

§ 219 впр. 1, 3, 4 письмово.

2. Перевірка засвоєної лексики § 217, словниковий диктант та самостійна робота № 23 за посібником для самостійних робіт для студентів медичних факультетів. 15 хв.

Пояснення нового матеріалу:

Мазі (*Unguenta*) — лікарська форма м'якої консистенції для зовнішнього застосування. За допомогою мазі лікарську речовину наносять на шкіру чи слизові оболонки. До складу мазі крім лікарської речовини входить мацева основа (*constituens*). Мазевою основою можуть бути вазелін, ланолін, свинячий жир, нафталан, озокерит, парафін, гліцерин, віск, смоли, фітостерини, бентонітові глини. Мазеві основи повинні бути хімічно чистими,

біологічно індиферентними (неактивними), мати відповідну консистенцію, бути сумісними з лікарськими речовинами, несприятливими для розмноження мікроорганізмів, і легко видалятися з місця їх нанесення. Вазелін (*Vaselinum*) — суміш твердих і рідких вуглеводів, які добуваються з нафти. Під дією повітря не псується. Вазелін не проникає в глиб шкіри, а тому лікарська речовина з цією мазевою основою діє тільки на її поверхні. Ця властивість вазеліну використовується для зменшення подразливої дії лікарських речовин на шкіру при лікуванні виразок, ран, поверхневих пошкоджень шкіри.

Вазелін буває білий і жовтий. Відмінність між ними лише в ступені очищення від забарвлюючих речовин. Якщо в рецепті не зазначається, який саме вазелін треба взяти, аптека готує мазь із жовтим.

Ланолін (*Lanolinum*) — жовто-бура жироподібна речовина із специфічним запахом, що виробляється потовими залозами овець. Добувають його при промиванні овечої вовни. Чистий ланолін, позбавлений води, має назву безводного (*Lanolinum anhydricum*). Суміш 70 ч. безводного ланоліну з 30 ч. води називається водним ланоліном (*Lanolinum hydricum*).

Ланолін, особливо безводний, має здатність вбирати багато води. У ньому не розмножуються мікроорганізми, тому його використовують при виготовленні мазі для лікування хвороб шкіри з вираженими ексудативними явищами. Ланолін, а разом з ним і лікарська речовина, добре проникає в глиб шкіри, впливає на глибоко локалізований патологічний процес у ній, а також забезпечує резорбційну дію препаратів.

При виписуванні рецептів треба вказувати, який саме ланолін, водний чи безводний, потрібно взяти для виготовлення мазі. Якщо цього не зазначити, то аптека приготує мазь на водному ланоліні. Часто мазі виготовляють на суміші ланоліну з вазеліном.

Свинячий жир (*Adeps suilus, seu axungia porcina depurata*) хоч і є доброю основою для мазі, однак швидко гіркне і псується на повітрі.

Нафталан, або нафталанову мазь (*Naphthalanum, seu ting. Naphthalani*), виготовляють, змішуючи 80 ч. очищеної нафталанової нафти з 20 ч. парафіну. Нафталан має своєрідний запах, містить сірку і магній, викликає розширення судин, сприяє розсмоктуванню запального інфільтрату, зменшує свербіння, діє протимікробно. Він є доброю основою для виготовлення мазей.

Рецепти на мазь виписують розгорнутим і укороченим способами. В першому випадку в *Designatio materialium* перелічується назва лікарських речовин і мазева основа, їх кількість, а в приписі зазначається: «Змішай, зроби мазь» (*M. f. ung.*). Скороченим способом виписуються офіційні мазі і ті, до складу яких входить лише одна лікарська речовина.

Rp.: *Furacilini* 0,025 Rp.: *Ung. Furacilini* 0,1 % 25,0

Vasellini ad 25,0 D.S. Змащувати ушкоджені

M. f. ung. ділянки шкіри (скорочений

D.S. Змащувати ушкоджені спосіб виписування мазі)

ділянки шкіри

Якщо в рецепті немає вказівки, яку саме мазеву основу взяти, аптека завжди приготує мазь на вазеліні, а очну мазь — на суміші безводного ланоліну (1 ч.) з очищеним вазеліном (9 ч.). Очні мазі мають бути виготовлені асептично. Загальна кількість виписаної мазі залежить від потреби та використання, але звичайно не перевищує 10-100 г.

У Фармакопеї подаються такі офіційні мазі: аміказолова (*Ung. Amicazoli*), ксероформна (*Ung. Xeroformii*), цинкова (*Ung. Zinci*) та ртутні: біла (*Ung. Hydrargyri album*) і жовта (*Ung. Hydrargyri flavum*).

Паст (*Pastae*) — це густі мазі, в яких кількість порошкоподібної речовини становить від 25 до 60-65 % усієї лікарської форми. Крім лікарської речовини до складу паст входить індиферентні порошки (талък, крохмаль, оксид цинку) і мазева основа. Завдяки великому вмісту порошків паст мають підсушувальну дію.

Прості пасти можна виписувати скороченим і розгорнутим способами, а складні — лише розгорнутим способом.

Rp.: Zinci oxydi Rp.: Ac. arsenicosi anhydrici 1,0

Amyli aa 10,0 Sovcaini 3,0

Vaselini 20,0 PHenoli 0,5

M.f. pasta Glycerini 5,0

D.S. Наносити на уражену M.f. pasta

ділянку шкіри D.S. Вкладати в дупло

хворого зуба

Лініменти (Linimenta) — рідкі мазі, що мають вигляд однорідної драгледоподібної маси або густої рідини, яка плавиться при температурі тіла. Застосовуються лініменти зовнішньо для втирання у шкіру, накладання на рани, виразки. Виготовляють їх способом омилення жирних олій водним розчином лугів або змішуванням водних чи спиртових розчинів мила з іншими лікарськими речовинами та твердих жирів і жироподібних речовин з жирними оліями. Перед вживанням лінімент потрібно збовтати. Лініменти виписують розгорнутим способом із зазначенням усіх складових частин і їх доз.

Супозиторії (Suppositoria) — лікарська форма, що має тверду консистенцію при кімнатній температурі і м'яку при температурі тіла. Супозиторії призначені для введення лікарських речовин у пряму кишку (per rectum) — ректальні свічки (supp. rectalia), у піхву (per vaginam) — піхвові свічки (supp. vaginalia), у рану — палички (bacilli).

Ректальні супозиторії мають форму циліндра, конуса, сигари, їх маса може коливатися від 1,4 до 4 г; для дітей масу свічки треба зазначати в рецепті.

Піхвові супозиторії за формою бувають сферичні (globuli), яйцевидні (ovula) або мають вигляд плоского тіла з закругленими кінцями (pessaria). Маса їх 2-4 г.

Для виготовлення супозиторіїв за основу беруть масло какао (Oleum seu Butyrum Cacao), сплави парафіну і гідрогенізованих жирів (бутирол — Butyrolum), поліетиленоксиди, желатино-гліцеринове желе. Лікарські речовини змішують з основою, яку розтоплюють перед цим, після чого розливають у форми. Виготовляють супозиторії також заводським способом, пресуючи в спеціальних пристроях, потім загортають в парафіновий папір, станіоль, целофан. Хворому треба чітко роз'яснити, як вводити супозиторії.

Фармакологічні речовини, які з допомогою ректальних супозиторіїв вводять у пряму кишку, всмоктуються швидше, ніж при введенні у шлунок. Крім цього, лікарські речовини, введені таким шляхом, потрапляють у нижню порожнисту вену, минаючи печінку. Ось чому при захворюваннях стравоходу, шлунка, кишок, печінки, а також хворим, які знаходяться у непритомному стані, доцільно вводити лікарські засоби у вигляді ректальних супозиторіїв.

Rp.: Barbitali natrii 0,3

Butyrolі 3,0

M.f. suppositorii rectaliae

D.t.d. N. 10 S. Вводити по 1 свічці на ніч у пряму кишку

Пластири (Emplastra) — це лікарська форма для зовнішнього застосування, тверда при кімнатній температурі, а при температурі тіла людини стає клейкою і міцно прилипає до шкіри.

Пластири крім лікарської речовини містять смоли, каучук, жири, віск, солі жирних кислот, вазелін, парафін, які після розплавлення добре змішуються з лікарськими речовинами.

При виписуванні пластиру вказуються його назва, маса, розмір.

Rp.: Empl. Plumbi simplicis 30,0

D.S. Прикладати на шкіру в ділянці ураження

Rp.: Empl. adhaesivi elastici extensi 10 x 15 sm

D.S. Для фіксації пов'язок

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 167-170, 172 – 173.

§ 176 впр. 6 письмово.

Вивчити лексику § 174, 177.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №14

Рецепт. Виписування рецептів на тверді лікарські форми. Скорочення в рецептах.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.

2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толоч. – Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. – 404 с.

Додаткова література:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч.ІІІ : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., допрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 97 с.

2. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. І курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. – 2-ге вид., допрац. і доповн. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 96 с.

3. Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 70 с.

Метазаняття:

Практична:

- Повторення та закріплення вивченого матеріалу з теми «Фармацевтична термінологія»
- Актуалізація знань з теми структура та правила написання рецептів, генеральних фармацевтичних термінів.
- Уміти візуально визначати в назві лікарського засобу частотні відрізки;
- Знати порядок слів у багатослівному фармацевтичному терміні.

Розвиваюча:

- Розвитокпам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплюватиінтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I.Вступна частина - організаційний момент (5хвилин)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (35 хвилин)
 2. Написання підсумкової контрольної роботи з теми «Фармацевтична термінологія» (45 хвилин)
 3. Виконання контрольних тестів (45 хвилин)
- III. Заключна частина – підведення підсумків Тема (10 хвилин)**

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes – Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

1. Повторення вивченого матеріалу. Перевірка домашнього завдання. Засвоїти матеріал § 222 впр. 2, 4, 5, 6, 7 письмово-студенти читають один за одним, викладач здійснює контроль.
2. Написання підсумкової контрольної роботи з теми «Фармацевтична термінологія»

ПОРОШКИ (Pulveres, -um).

Порошок (*pulvis, -eris*)— це тверда лікарська форма для внутрішнього або зовнішнього застосування, що складається з однієї або кількох подрібнених речовин і має властивості сипучості. Стерильний порошок застосовують також для парентерального введення після попереднього розчинення у певному стерильному розчиннику.

Виписуючи простий неподілений порошок, (*Anaesthesinum*) після *Recipe* зазначають назву лікарської речовини (в родовому відмінку однини), її загальну кількість. Далі пишуть: *Da. Signa.* — *D. S.* (Видай. Познач) і зазначають спосіб вживання мовою, зрозумілою для хворого.

Приклади. Виписати 25 г анестезину для присипання рани.

Rp.: Anaesthesini subtilissimi 25,0 D. S. Для присипання рани

Виписати 50 г магнію оксиду (*Magnesii oxydum*). Призначити всередину по 1/2 чайної ложки тричі на день після їди.

Rp.: Magnesii oxydi 50,0

D. S. Приймати всередину по 1/2 чайної ложки тричі на день після їди

Виготовляючи поділені порошки, в кожну окрему упаковку (паперову, желатинову капсулу) вміщують точну дозу на одне приймання. Поділені порошки виписують майже виключно для застосування всередину в кількості 3; 6; 10; 12 штук або більше. Правильно виготовлена, ця форма вважається найкращою за точністю дозування і зручністю приймання.

Приклад. Виписати 12 порошків панкреатину (*Pancreatinum*) по 0,5 г. Призначити по 1 порошку тричі на день до їди.

Rp.: Pancreatini 0,5 D. t. d. N. 12

S. Приймати по 1 порошку всередину тричі на день до їди

Виписуючи прості порошки, слово Pul-vis пишуть у рецепті тоді, коли лікарська речовина є рослинного походження (наприклад, Pulvis foliorum Digitalis, pulvis radice Rhei). У такому разі після Recipe пишуть: Pulveris — Pulv. (Порошку), далі — назву лікарської речовини (у родовому відмінку однини) і дозу на одне приймання. Зазначають, скільки потрібно видати порошоків (D. t. d. N ...) і спосіб їх приймання.

Приклад. Виписати 20 порошоків листя наперстянки (Folium Digitalis) по 0,05 г. Призначити по 1 порошоку всередину тричі на день. Rp. Pulv. fol. Digitalis 0,05 D. t. d. N. 20

S. Приймати по 1 порошоку всередину тричі на день

Складні поділені порошки виписують розгорнутим способом. Після назви кожної лікарської речовини (у родовому відмінку однини) вказують дозу на одне приймання. В Subscriptio зазначають лікарську форму, спосіб виготовлення (M. f. pulv.) і кількість порошоків, яку потрібно видати хворому: D. t. d. N ... (Видати таких доз кількістю ...). Далі сигнатура — спосіб застосування.

Приклад. Виписати 12 порошоків папаверину гідрохлориду (Papaverini hydrochloridum) по 0,02 г з анестезином (Anaesthesinum) по 0,3 г. Призначити по одному порошоку тричі на день після їди.

Rp.: Papaverini hydrochloridi 0,02 Anaesthesini 0,3 M. f. pulv. D. t. d. N. 12

S. Приймати всередину по 1 порошоку тричі на день після їди

Виписуючи в поділених порошках сильнодіючу речовину, коли її маса становить менше 0,1 г, потрібно додати формоутворювальну речовину (Constituens) масою 0,3 — 0,5 г. Формоутворювальними речовинами для поділених порошоків для приймання всередину можуть бути: тростинний або буряковий цукор (Saccharum), молочний цукор (Saccharum lactis), глюкоза (Glucosum, -i або Glucosa, -ae), порошок кореня солодки (Pulvis radice Glycyrrhi-zae). Цукор і глюкоза відіграють водночас роль виправляючої неприємний смак речовини (Corrigens).

Приклад. Виписати 50 порошоків кислоти фолієвої (Acidum folicum) по 0,001 г. Призначити по 1 порошоку всередину тричі на день.

Rp.: Ac. folici 0,001 Sacchari 0,3 M. f. pulv. D. t. d. N. 50 S. Приймати всередину по 1 порошоку тричі на день

Поділені порошки упаковують і видають з аптеки у звичайному папері. Якщо порошки містять леткі, пахучі чи гігроскопічні речовини, їх видають у воскованому (Charta cerata) або парафінованому (Char-ta paraffinata) папері.

Приклад. Виписати 20 порошоків камфори (Camphora) по 0,25 г. Видати у воскованому папері. Призначити всередину по 1 порошоку тричі на день.

Rp.: Camphorae 0,25

D. t. d. N. 20 in charta cerata S. Приймати всередину

по 1 порошоку тричі на день

Складні порошки (*pulveres compositi*) виготовляють з двох або більше окремих речовин. Виписуючи складний неподілений порошок, після *Recipe* слід писати назви лікарських речовин із зазначенням маси кожної. В *Subscriptio* належить зазначити лікарську форму і спосіб її виготовлення словами *Misce fiat pulvis — M. f. pulv.* (Змішати, щоб зробити порошок). Далі, з нового рядка, пишуть сигнатуру — спосіб приймання.

Приклад. Виписати складний порошок натрію хлориду — 15 г і натрію гідрогенкарбонату — 20 г. Призначити по 1 чайній ложці на склянку теплої води для полоскання горла.

Rp.: *Natrii chloridi* 15,0

Natrii hydrogencarbonatis 20,0 *M. f. pulv.*

D. S. По чайній ложці на склянку теплої перевареної води для полоскання горла

Якщо до складного порошку входять дві чи більше речовин з однаковою масою, то її зазначають після назв усіх речовин, вказавши: *aa* (порівну).

Приклад. Виписати порошок магнію оксиду (*Magnesii oxydum*) і натрію гідрогенкарбонату (*Natrii hydrogencarbonas*) порівну, по 20 г. Призначити всередину по 1/2 чайної ложки тричі на день після їди.

Rp.: *Magnesii oxydi*

Natrii hydrogencarbonatis aa 20,0

M. f. pulv.

D. S. Приймати по 1/2 чайної ложки всередину тричі на день після їди

Виписуючи у вигляді неподіленого порошку речовини, які не можуть застосовуватись у чистому вигляді (*Peg se*), а тільки в певній концентрації, потрібно додати формоутворювальну речовину (*Remedium constituens*). Для недозованого (для зовнішнього застосування) порошку — присипки формоутворювальними речовинами можуть бути індиферентні речовини: крохмаль пшеничний (*Amylum Triticum*), кукурудзяний (*Amylum Maydis*), картопляний (*Amylum Solani*), рисовий (*Amylum Oryzae*), тальк (*Talcum*), магнієва сіль силіцевої (кремнієвої) кислоти, біла глина (*Bolus alba*) — каолін, лікоподій, або спори плауна (*Lycopodium*).

ПРИСИПКИ (*Aspersiones*).

Найдрібніший порошок (*aspersio, -onis*) це суміш лікарських та індиферентних (формоутворювальних) речовин (наприклад, тальк, крохмаль). Його застосовують місцево як присипки (дуети). Присипки мають антисептичну та протизапальну дію, підсушують шкіру.

Виписати 50 г присипки, яка містить 2 % кислоти борної (*Acidum boricum*). Rp.: *Ac. borici* 1,0 *Talci ad* 50,0 *M. f. pulv.*
Призначити для присипання уражених ділянок шкіри. D. S. Присипати уражені ділянки шкіри

Загальна маса присипки 50 г, що становить 100 %. Вирахуємо 2 % цієї маси: $X = 50 \cdot \frac{2}{100} = 1,0$ Отже, маса борної кислоти становить 1 г, а решта, до (*ad*) 50 г —

формуєтворювальна речовина (Constituens).

Складний неподілений порошок (присипку) з двох або більше компонентів можна виписати не тільки розгорнутим, а й скороченим способом. У такому разі, після Recipe пишуть: *Aspersionis* або *Aspers.* (Присипки), назву лікарської речовини (у родовому відмінку однини), зазначають її концентрацію у відсотках і загальну кількість. Рецепт, зазначений вище, може мати такий вигляд:

Rp.: *Aspers. Ac. borici* 2 % 50,0 D. S. Присипати уражені ділянки шкіри

КАПСУЛИ (Capsulae, -arum) — це оболонка для дозованих порошоків, гранульованих, пастоподібних, напіврідких або рідких лікарських речовин для приймання всередину. Застосування капсул дає змогу уникнути відчуття неприємних властивостей (смак, запах) або подразнювальної дії речовин на слизові оболонки. Капсули виготовляють з желатину, води і гліцерину (*Capsulae gelatinosae*). Желатинові капсули можуть бути твердими, з покриттям і м'якими, або еластичними, закритими. Вміст капсул від 0,1 до 1,5 г лікарської речовини.

Виписуючи лікарську речовину в капсулах, після Recipe пишуть її назву (у родовому відмінку однини), дозу на одне приймання. В *Subscriptio* зазначають: — D. t. d. N... in caps. (Дай таких доз кількістю ... в капсулах).

Виписати 50 капсул прокар-базину (<i>Procarbazinum</i>) по 0,05 г. Призначити всередину по 2 капсули тричі на день.	Виписати 15 капсул рицинової олії (<i>Oleum Ricini</i>) по 1 г. Призначити всі капсули протягом 15 хв.
---	--

Rp.: <i>Procarbazini</i> 0,05 D. t. d. N. 50 in caps. S. Приймати всередину по 2 капсули тричі на день	Rp.: <i>Oil. Ricini</i> 1,0 D. t. d. N. 15 in caps. S. Прийняти всередину всі капсули протягом 15 хвилин
---	---

ТАБЛЕТКИ (Tablettae, -arum) -- тверда дозована лікарська форма, що виготовляється шляхом пресування лікарських речовин або суміші лікарських і допоміжних (цукор, молочний цукор, глюкоза тощо) речовин. Таблетки приймають усередину (*Tablettae ad usum internum*), під язик (*Tablettae sublinguales*), зовнішньо (*Tablettae ad usum externum*), для підшкірної імплантації (*Tablettae implantatae*). Таблетки виготовляють промисловим способом. Вони можуть бути вкриті оболонкою, для чого використовують пшеничне борошно, крохмаль, цукор, порошок какао, барвники, харчові лаки.

Виписуючи лікарську речовину в таблетках, потрібно зазначити назву лікарської речовини та її дозу на один прийом. У *Subscriptio* пишуть, скільки таблеток потрібно видати — *Dentur tales doses N... in tabulettis*, або D. t. d. N... in tab. Обов'язково слід зазначити виписувану форму — таблетки. У сигнатурі зазначають спосіб приймання. При оформленні рецепта на таблетки ніколи не зазначають формуєтворювальні речовини, оскільки їх виготовляють виключно промисловим способом, і до аптеки вони надходять у вигляді готової лікарської форми. Магістральних таблеток немає.

Виписати 50 таблеток резерпіну (<i>Reserpinum</i>) по 0,00025 г. Призначити всередину по 1 таблетці двічі на день	Rp.: <i>Reserpini</i> 0,00025 D. t. d. N. 50 in tab. S. Приймати всередину по 1 таблетці двічі на день
---	--

Виписати 50 таблеток кислоти фолієвої (<i>Acidum folicum</i>) по 0,0008 г і кислоти	Rp.: <i>Ac. folici</i> 0,0008 <i>Ac. ascorbinici</i> 0,1 D. t. d. N. 50 in tab. S. Приймати всередину по 1
---	--

аскорбінової (Acidum ascorbinicum) по 0,1 г. таблетці 3 рази на день
Призначити всередину по 1 таблетці тричі
на день

Деякі таблетки, до складу яких входить кіль'я лікарських речовин, мають спеціальні (офіційні) назви, наприклад «Алохол», «Аспаркам», «Вікалін» та ін. Виписуючи рецепт на офіційні таблетки, після Rp. зазначають назву лікарської форми — Tabulettas (у знахідному відмінку множини), далі назву таблеток (у лапках), їх кількість, вказівку фармацевтові — Da. Signa. (Видай. Познач) і спосіб приймання.

Приклад. Виписати 50 таблеток «Алохол» (Allocholum). Призначити всередину по 1 таблетці тричі на день до їди.

Rp.: Tabulettas «Allocholum» N. 50 D. S. Приймати по 1 таблетці 3 рази на день до їди

ДРАЖЕ (Dragee, -ee)— тверда дозована лікарська форма для приймання всередину. Отримують промисловим способом шляхом нашаровування (дражування) лікарських і додаткових речовин на гранули. Допоміжними речовинами є цукор, крохмаль, пшеничне борошно, тальк, порошок какао, харчові лаки, барвники тощо. Для захисту лікарських речовин від впливу шлункового соку драже вкриті оболонкою, яка розчиняється лише в тонкій кишці. Драже мають приємний вигляд, зручні для приймання. Маса одного драже від 0,1 до 1 г.

Виписуючи рецепт, після Rp. зазначають назву лікарської форми (Dragee), далі назву лікарської речовини (у родовому відмінку однини), дозу на одне приймання, загальну кількість драже та сигнатуру — спосіб вживання.

Приклад. Виписати 20 драже діазоліну (Diazolinum) по 0,1 г. Призначити всередину по 1 драже двічі на день

Rp.: Dragee Diazolini 0,1 D. t. d. N. 20 S. Приймати всередину по 1 драже 2 рази на день після їди
Rp.: Dragee Diazolini a 0,1 N. 20 D. S. Приймати всередину по 1 драже 2 рази на день після їди

ГРАНУЛИ (Granula, -arum)— тверда лікарська форма у вигляді однорідних частинок округлої, циліндричної або неправильної форми для застосування всередину. До складу гранул входять лікарські й допоміжні речовини. Як допоміжні використовують тростинний, буряковий або молочний цукор, натрію гідрогенкарбонат, кислоту виннокам'яну, крохмаль, декстрин, глюкозу, тальк, цукровий сироп, спирт, воду, харчові барвники тощо. При зберіганні гігроскопічних речовин у гранулах зростає їх стійкість, поліпшується смак, розчинність.

Розмір гранул 0,2 —3 мм. Вони повинні бути однорідно забарвлені. Гранули ~, це офіційна лікарська форма. їх виготовляють промисловим способом.

Виписуючи рецепт, після Recipe зазначають назву лікарської форми (у родовому відмінку множини): гранул (Granulorum), назву лікарської речовини (у родовому відмінку однини) і загальну масу. Далі: Da. Singa. (Видай. Познач.) і спосіб приймання.

Приклад. Виписати 100 г гранул уродану (Urodanum). Призначити всередину по 1 чайній ложці в 1/2 склянки води тричі на день.

Rp.: Granularum Urodani 100,0 D. S. Приймати всередину по 1 чайній ложці на 1/2 склянки води 3 рази на день

СУПОЗИТОРІЇ (Suppositoria, -um) -- дозована лікарська форма, при кімнатній температурі твердий, при температурі тіла розплавляється або розчиняється. Призначають для введення в порожнину тіла. Розрізняють три види супозиторіїв: супозиторії прямокишкові (ректальні), піхвові (вагінальні) і палички.

Прямокишкові (ректальні) супозиторії (suppositoria rectalia) мають циліндричну або конусоподібну форму. Маса ректального супозиторія — від 1,1 до 4 г. Якщо лікар не зазначає цього параметру, то їх виготовляють масою близько 3 г.

Піхвові (вагінальні) супозиторії (suppositoria vaginalia) мають сферичну, яйцеподібну або плоску форму із заокругленим кінцем. Маса піхвового супозиторія 1,5— 6 г. Якщо лікар не зазначає маси, їх виготовляють масою близько 4 г.

Палички (bacilli) мають вигляд циліндрів із загостреним кінцем, від 2 до 5 мм завтовшки і до 10 см завдовжки. Палички використовують для введення у сечівник, норицеві ходи.

Супозиторії складаються з лікарської речовини та основи. Як основу використовують масло какао (oleum Cacao), бутирол (Butyrolum), желатино-гліцеринову суміш (massa gelatinosa), синтетичну масу — поліетиленоксид (polyaethylenoxydum) та ін.

Супозиторії виписують розгорнутим способом. Після Rp. зазначають назву кожної речовини — основної, формоутворювальної (родовий відмінок однини) і дозу на один супозиторій. В Subscriptio зазначають: *Misce fiat suppositorium recta-le (vaginale) — m. fiat supp. rectale*. Слід також написати, скільки супозиторіїв потрібно видати хворому — *D. t. d. N...*. Далі сигнатура — спосіб вживання.

Виписати 10 ректальних супозиторіїв по 0,015 г екстракту беладонни (Ext-ractum Belladonnae). Призначити по 1 супозиторію у пряму кишку тричі на день.	Rp.: Extr. Belladonnae 0,015 Olei Cacao 3,0 M. f. suppositorium rectale D. t. d. N. 10 S. По 1 супозиторію у пряму кишку 3 рази на день (попередньо зняти обгортку)
---	---

Виписати 10 вагінальних супозиторіїв по 0,05 г трихомонациду (Trichoraonacidum). Призначити по 1 супозиторію в піхву двічі на день	Rp.: Trichomonacidi 0,05 Olei Cacao 4,0 M. f. suppositorium vaginale D. t. d. N. 10 S. По 1 супозиторію в піхву 2 рази на день (попередньо • зняти обгортку)
--	--

Більшість супозиторіїв виготовляють на підприємствах фармацевтичної промисловості. При виписуванні рецепта можна користуватись також скороченою формою. При цьому після Rp. зазначають назву лікарської форми — *Suppositorium* (знахідний відмінок однини). Далі, після прийменника з (*%*) пишуть назву лікарської речовини (орудний відмінок однини) та її дозу на одне приймання. Зазначають, скільки супозиторіїв потрібно видати — *D. t. d. N...* Далі — сигнатура.

Виписати 10 ректальних супозиторіїв по 0,2 г іхтіолу (Ichthyolum). Призначити по 1 супозиторію у пряму кишку.

Rp.: Suppositorium cum Ichthyolo 0,2 S. По 1 супозиторію у пряму кишку (попередньо зняти обгортку)	D. t. d. N. 10
---	----------------

Цей рецепт можна написати інакше. Після Rp. назву лікарської форми пишуть у родовому відмінку множини (Suppositorium), прийменник (cum), назву лікарської речовини (орудний відмінок однини), дозу на одне приймання і кількість. Після того пишуть D. S. і спосіб застосування.

Rp.: Suppositorium cum Ichthyolo 0,2 N. 10

D. S. По 1 супозиторію у пряму кишку (попередньо зняти обгортку)

Деякі офіційні супозиторії мають спеціальні назви. Їх виписують без зазначення окремих речовин і їх доз. Після Rp. пишуть назву лікарської форми в родовому відмінку множини (Suppositorium), далі назву супозиторію в називному відмінку в лапках і зазначають кількість. Після того пишуть D. S. і спосіб застосування.

Приклад. Виписати 10 супозиторіїв «Анузолу».

Rp.: Suppositorium «Anusolum» N. 10

D. S. По 1 супозиторію у пряму кишку (попередньо зняти обгортку)

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 167-170, 172 – 173.

§ 176 впр. 6 письмово.

Вивчити лексику § 174, 177.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Д.Ю. Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — К., 2016. — 472 с.
2. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. — Х.: Вид-воНФаУ: Золоті сторінки, 2008. — 404 с.

Додаткова:

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I : Анатомічна термінологія: практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. — 2-ге вид., допрац. і доповн. — Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. — 107 с.
2. Латинська мова та медична термінологія. Ч. II : Клінічна термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. — 2-ге вид., допрац. і доповн. — Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. — 81 с.
2. Латинська мова та медична термінологія. Ч. III : Фармацевтична термінологія : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. — 2-ге вид., допрац. і доповн. — Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. — 97 с.
3. Латинська мова : практикум для студ.-іноз. гром. I курсу мед. та фарм. ф-тів / авт.-уклад. А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова. — 2-ге вид., допрац. і доповн. — Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. — 96 с.
4. *Lingualatinapharmaceutica*=Фармацевтична латина:
Lingualatinapharmaceutica=Фармацевтична латина: методичний посібник для самостійної роботи студентів (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів») / уклад. : І. О. Хітрова, Ю. С. Скрипник. — Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. — 70 с.